

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет педагогічної освіти
Кафедра дошкільної і спеціальної освіти

«Допущено до захисту»

Завідувач кафедри

_____ Ковшар О.В.
«__» _____ 20__ р.

Реєстраційний № _____
«__» _____ 20__ р.

ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ОСВІТНІХ РЕСУРСІВ У
ПРОЦЕСІ РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ У ШКОЛЯРІВ ІЗ
ЗНМ 3 РІВНЯ

Кваліфікаційна робота студента
групи СОМ-23
ступінь вищої освіти «магістр»
спеціальності 016 «Спеціальна освіта»
Новікової Надії Валеріївни

Керівник доктор філософії, старший викладач
кафедри дошкільної і спеціальної освіти
Куренкова А.В.

Оцінка:

Національна шкала _____

Шкала ECTS _____ Кількість балів _____

Голова ЕК _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

Члени ЕК _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

_____ (підпис) (прізвище, ініціали)

_____ (підпис) (прізвище, ініціали)

_____ (підпис) (прізвище, ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ У ШКОЛЯРІВ З ЗНМ III РІВНЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ОСВІТНІХ РЕСУРСІВ.....	6
1.1. Психолого-педагогічна характеристика школярів із загальним недорозвитком мовлення третього рівня.....	6
1.2. Особливості розвитку зв'язного мовлення молодших школярів з ЗНМ III рівня.....	10
1.3. Аналіз цифрових освітніх ресурсів для роботи зі школярами із ЗНМ.	15
Висновок до розділу 1	37
РОЗДІЛ II. ДІАГНОСТИКА РІВНЯ СФОРМОВАНOSTІ ЗВ'ЯЗНОГО МОНОЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ У ШКОЛЯРІВ ІЗ ЗНМ III РІВНЯ... 	39
2.1. Методика дослідження рівня зв'язного монологічного мовлення у школярів із загальним недорозвитком мовлення третього рівня.....	39
2.2. Аналіз результатів дослідження рівня сформованості зв'язного монологічного мовлення	42
Висновок до розділу 2	48
РОЗДІЛ III. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ОСВІТНІХ РЕСУРСІВ У РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО МОНОЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ ШКОЛЯРІВ ІЗ ЗНМ III РІВНЯ	50
3.1. Зміст логопедичної роботи використання цифрових освітніх ресурсів у розвитку зв'язного монологічного мовлення школярів із ЗНМ III рівня	50
3.2. Аналіз результатів проведеної логопедичної роботи з розвитку зв'язного монологічного мовлення молодших школярів з ЗНМ III рівня...	54
Висновок до розділу 3	64
ВИСНОВКИ	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	69
ДОДАТКИ.....	75

ВСТУП

Сучасна українська освіта перебуває в процесі фундаментальної трансформації. Особливої актуальності набуває питання формування зв'язного мовлення в учнів початкової школи, оскільки саме ця навичка є основою для побудови повноцінної комунікації та висловлення думок.

Загострення уваги до цієї проблематики зумовлене також якісними змінами у складі учнівського контингенту. Впровадження інклюзивної освітньої політики в Україні призвело до того, що серед усіх категорій дітей з особливими освітніми потребами найбільшу групу становлять саме молодші школярі з порушеннями мовленнєвого розвитку.

Відомо, що інструментом всебічного розвитку особистості людини є багате і добре розвинене мовлення. Неповноцінне становлення мовленнєвих навичок у дітей із загальним недорозвитком мовлення звужує коло їхнього спілкування та чинить несприятливий вплив на особливості особистісної поведінки (нерішучість, сором'язливість, безініціативність), відображається на мовленнєвій поведінці: нездатність установити порозуміння та взаємодію з однолітками й дорослими, нездатність підтримати бесіду. в умовах сучасної дистанційної освіти постає проблема формування зв'язного мовлення в молодших школярів з ЗНМ, а також необхідність доступності коригування мовленнєвих навичок.

Сьогодні надзвичайно актуальним є питання результативного впровадження цифрових технологій у шкільному середовищі, особливо використання цифрових освітніх ресурсів для покращення мовленнєвих навичок учнів початкових класів із загальним недорозвиненням мовлення.

До проблеми розвитку зв'язного мовлення дітей із загальним недорозвитком мовлення займалися А. Богуш, Л. Лопатіна, Л. Обухівська, Т. Піроженко, І. Прищепова, Н. Стадненко, М. Шеремет та ін.

Питання використання ІКТ технологій в освіті дітей з ЗНМ висвітлювалося у дослідженнях таких науковців, як Т. Байбара,

Т. Бондаренко, М. Вихристюк, Ю. Запорожченко, В. Засенко, А. Король, А. Куренкова, О. Ласточкіна, С. Миронова, А. Шевцов, С. Цимбал-Слатвінська, О. Чурай, М. Шеремет та ін. розглянуто різні аспекти застосування інформаційно-комунікаційних технологій у корекційній роботі з дітьми, які мають загальний недорозвиток мовлення, включаючи використання комп'ютерних технологій, цифрових освітніх ресурсів, дистанційних форм взаємодії та інноваційних підходів до розвитку мовлення.

Хоча останнім часом інтенсивно впроваджується використання цифрових технологій у корекційно-розвиткову роботу, але саме обмежена кількість наукових розробок щодо застосування цифрових освітніх ресурсів у роботі зі школярами із ЗНМ зумовила актуальність нашого дослідження.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність використання цифрових освітніх ресурсів у розвитку зв'язного мовлення у школярів з загальним недорозвитком мовлення III рівня.

Завдання дослідження:

1. Здійснити аналіз психолого-педагогічної та спеціальної літератури з проблеми дослідження.
2. Виявити рівень розвитку зв'язного мовлення у школярів із ЗНМ III рівня.
3. Розробити й апробувати зміст логопедичної роботи з розвитку зв'язного мовлення у школярів із ЗНМ III рівня за допомогою цифрових освітніх ресурсів.
4. Визначити ефективність використання цифрових освітніх ресурсів у розвитку зв'язного мовлення школярів із ЗНМ III рівня.

Об'єкт дослідження: мовлення у школярів із загальним недорозвитком мовлення III рівня.

Предмет дослідження: використання цифрових освітніх ресурсів як засобу розвитку зв'язного мовлення у школярів із загальним недорозвитком мовлення III рівня.

Практичне значення одержаних результатів: результати дослідження можуть бути використані в роботі вчителя-логопеда та вчителів інклюзивних класів під час розв'язання задачі розвитку зв'язного мовлення у школярів із загальним недорозвитком мовлення III рівня за допомогою цифрових освітніх ресурсів в умовах сучасної дистанційної та очної освіти.

Експериментальна база дослідження Криворізька гімназія №8 Криворізької міської ради

Апробація результатів роботи: VII Міжнародна науково-практична конференція «Education and science of today: intersectoral issues and development of sciences»

Публікації: 1 стаття

Структура роботи: вступ, три розділи, висновки з розділів, загальні висновки, список використаних джерел (48 джерел), додатки. Загальний обсяг роботи – 83с.

РОЗДІЛ I

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ У ШКОЛЯРІВ З ЗНМ III РІВНЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ОСВІТНІХ РЕСУРСІВ

1.1. Психолого-педагогічна характеристика школярів із загальним недорозвитком мовлення третього рівня

Одним із найпоширеніших порушень мовлення серед дітей молодшого шкільного віку є загальний недорозвиток мовлення. Загальний недорозвиток мовлення являє собою порушення формування всіх компонентів мовленнєвої системи, пов'язаних зі звуковою та смисловою сторонами мовлення, у дітей із нормальним слухом і первинно збереженим інтелектом [38].

Молодший шкільний вік - важливий період у житті дитини, оскільки саме тоді вона вступає до школи. У цьому віці формуються численні ціннісні установки, особистісні якості та стосунки [14]. Особливо значущою стає нова соціальна позиція школяра, пов'язана з виконанням навчальної роботи, високо оціненої дорослими.

Діти з ЗНМ часто виявляють загальну соматичну ослабленість, а також відставання у розвитку рухової сфери, особливо при відтворенні рухів за словесною інструкцією. Вони мають труднощі з відтворенням рухового завдання за просторово-часовими параметрами, порушують послідовність елементів дії, пропускають її частини. Спостерігається недостатній розвиток дрібної моторики - недокоординованість пальців, сповільненість рухів, застрягання на одній позі.

У дітей із мовленнєвим недорозвитком можуть спостерігатися функціональні або органічні відхилення в стані центральної нервової системи [43]. Функціональні відхилення зумовлюють схильність до невротичних реакцій, негативізму, підвищеної збудливості чи, навпаки, млявості, нерішучості. Органічні ураження мозку призводять до поганої переносимості

спеки, головних болів, нудоти, запаморочення, швидкої виснажуваності й пересичення будь-якою діяльністю [15].

Характерними є підвищена збудливість, рухова розгальмованість, емоційна нестійкість, можлива й загальмованість, млявість. Діти стомлюються, що позначається на їхній поведінці та самопочутті - вони погано зберігають посидючість, працездатність, довільну увагу протягом уроку, а на перервах, навпаки, надмірно збуджуються [3].

Для третього рівня мовленнєвого недорозвинення типовими є прогалини в розвитку фонетики, лексико-граматичної будови, які, здаючись незначними, спричиняють у дитини значні труднощі під час навчання в школі [43]. Довгий час залишаються неформованими деякі немовленнєві процеси [33], що, своєю чергою, позначається на розвитку сенсорної, інтелектуальної та афективно-вольової сфери.

У дітей відзначається нестійкість уваги та пам'яті, особливо мовленнєвої, низький рівень розуміння словесних інструкцій, недостатність регулювальної функції мовлення, знижений контроль власної діяльності. Через нестабільність психічного стану їхня працездатність різко змінюється [39].

Недостатність базового слухового сприйняття впливає на формування фонематичного слуху, а в подальшому - фонематичного сприйняття. Але слід врахувати, що не завжди може відзначатися пряма залежність між порушенням звуковимови та порушенням сприйняття звуків [35].

Порушення зорової сфери виражаються в основному в недиференційованості зорових уявлень, у нестійкості зорової пам'яті. Відзначаються труднощі диференціації нормального і дзеркального написання літер, дітям складно впізнати літери, які накладені одна на одну, відзначаються труднощі в назві та порівнянні подібних графічно букв [16].

Діти з мовленнєвим недорозвитком мають труднощі в орієнтуванні в напрямках простору, що позначають місцезнаходження об'єкта. Можуть виявлятися труднощі орієнтування у власному тілі. Просторові порушення

проявляються в стійкості розладів письмового мовлення та порушеннях лічби. Просторові порушення у дітей із загальним недорозвитком мовлення III рівня характеризуються тенденцією до компенсації [16].

У дітей спостерігається недостатня стійкість уваги, її швидке виснаження, знижений рівень довільності, обмеженість її розподілу. В умовах словесної інструкції зафіксувати увагу на виконанні завдання важче, ніж зорової [16].

Незважаючи на збереженість смислової та логічної пам'яті, у дітей з мовленнєвими порушеннями спостерігається зниження вербальної пам'яті, що негативно впливає на продуктивність запам'ятовування. Натомість обсяг їхньої зорової пам'яті близький до норми, тоді як слухова пам'ять є зниженою. Ці діти часто забувають складні інструкції, пропускають елементи й порушують послідовність виконання завдань [44].

Тісний взаємозв'язок між мовленнєвими порушеннями та іншими аспектами психічного розвитку зумовлює специфічні особливості мислення дітей. У них спостерігається відставання в розвитку словесно-логічного мислення, недостатнє оволодіння розумовими операціями.

Особливості мислення обумовлюються зв'язком між мовленнєвими порушеннями та іншими сторонами психічного розвитку. Відзначається низький обсяг відомостей про навколишнє, властивості та функції предметів дійсності, недостатня самоорганізація мовленнєвої діяльності [43]. Порушення самоорганізації спричиняються вадами емоційно-вольової та мотиваційної сфер, що проявляються психофізичною розгальмованістю або загальмованістю.

Уява дітей молодшого шкільного віку із загальним недорозвитком мовлення має свої особливості, це пояснюється бідним словниковим запасом. Також інакше розвиваються творчі здібності. Уявлення дітей про предмети неточні, неповні, їхній практичний досвід недостатньо закріплюється й узагальнюється в слові, що призводить до запізнення у формуванні понять [16].

Комплекс мовленнєвих і когнітивних порушень перешкоджає формуванню повноцінної комунікативної діяльності. Порушення спілкування проявляються в незрілості його мотиваційно-потребової сфери, а саме:

- знижена потреба в спілкуванні;
- нерозвиненість форм комунікації (діалогічна, монологічне мовлення);
- особливості мовленнєвої поведінки [16].

Важливий чинник в ієрархії міжособистісних стосунків - ступінь вираженості мовленнєвого порушення. Діти, які мають відносно добре розвинене мовлення, займають більш високе становище в системі особистих стосунків.

Особистісний розвиток характеризується різним ступенем вираженості особистісно-комунікативних порушень. Більшості дітей властиві прояви невпевненості в собі, замкнутості, різного ступеня переживання свого порушення [28].

Дітям із загальним недорозвитком мовлення III рівня властива пасивність, залежність від оточуючих, а також схильність до спонтанної поведінки. В учнів перших класів спостерігається знижена працездатність, пов'язана зі стресовими реакціями та негативними емоціями [43].

Однак на другому році навчання працездатність підвищується, і переважає оптимальний рівень емоційного реагування. Поліпшення пов'язане зі звиканням до шкільного режиму, нормалізацією взаємовідносин у класі, крім цього з розвитком здатності до саморегуляції в результаті правильно організованої корекційно-педагогічної роботи [33].

Учні молодших класів із загальним недорозвитком мовлення III рівня не завжди достатньо адекватно оцінюють свої можливості, частіше переоцінюючи їх. Багато з рис свого характеру діти не відзначають і не оцінюють.

Як зазначають дослідники, психічний розвиток цих дітей протікає благополучніше за розвиток мовлення. Первинна патологія мовлення

загальмовує формування потенційно збережених розумових здібностей. Однак у міру формування словесного мовлення та усунення мовленнєвих труднощів, інтелектуальний розвиток дітей наближається до норми [28].

Таким чином, у дітей виявляється особливий стан нервової системи. Недостатньо сформовані сенсорна, інтелектуальна та афективно-вольова сфери. Навчальний матеріал діти сприймають слабо, ступінь його засвоєння низький, незважаючи на те, що мовлення зовні сформована. Згодом загальне недорозвинення мовлення починає позначатися на засвоєнні інших предметів.

1.2. Особливості розвитку зв'язного мовлення молодших школярів з ЗНМ III рівня

Мовлення дітей із загальним недорозвитком III рівня характеризується низкою специфічних особливостей, які були детально описані Р. Левіною. Ці особливості охоплюють різні аспекти мовленнєвої діяльності та відображають комплексний характер порушень.

Перш за все, спостерігається неточне знання та вживання повсякденних слів, навіть при відносно розгорнутому мовленні. Активний словниковий запас таких дітей переважно складається з іменників та дієслів, що вказує на обмеженість лексичного різноманіття. Особливо помітні труднощі виникають при використанні прийменників: прості прийменники вживаються з помилками, а складні практично не використовуються, що свідчить про недостатнє розуміння просторових та інших відношень, які виражаються за допомогою цих частин мови [34].

Граматична структура мовлення у дітей з ЗНМ III рівня також демонструє недостатню сформованість. Це проявляється у труднощах при побудові складних синтаксичних конструкцій. У своєму активному мовленні діти переважно використовують прості речення, відчуваючи значні труднощі при спробах їх поширення чи складання складних речень. Така особливість

обмежує здатність дітей до повноцінного вираження складних думок та ідей [45].

Крім того, у мовленні дітей з ЗНМ III рівня відзначаються фонетичні недоліки, які проявляються у неправильній вимові окремих звуків, а також у порушеннях структури слова. Це може призводити до спотворення звукового образу слів, що, в свою чергу, ускладнює процес комунікації.

Важливо відзначити, що у деяких випадках може спостерігатися незнання окремих слів і виразів. Діти можуть змішувати смислові значення слів, особливо тих, які мають схоже звучання. Це явище вказує на недостатню диференціацію семантичних полів та обмежене розуміння тонких смислових відтінків лексики.

Мовленнєві особливості дітей із загальним недорозвитком III рівня охоплюють лексичні, граматичні, синтаксичні та фонетичні аспекти мовлення. Ці порушення створюють комплексну картину мовленнєвого недорозвитку, яка вимагає системного підходу в корекційній роботі для забезпечення повноцінного мовленнєвого розвитку та соціальної адаптації дитини. Ці особливості впливають на розвиток зв'язного мовлення [44]. До початку навчання в школі, рівень сформованості лексичних і граматичних засобів мови істотно відстає від норми.

Недорозвинення мовлення проявляється в неточному знанні та використанні слів, у невмінні змінювати, утворювати слова [44]. Для мовлення характерний бідний словниковий запас, що кількісно та якісно відстає від вікової норми. Труднощі дітей проявляються під час підбору синонімів, антонімів, споріднених слів, а також слів, які мають абстрактне значення. Виявляються помилки при вживанні префіксальних дієслів та іменників, що позначають професії. В словниковому запасі часто відзначається відсутність складних іменників і прикметників. Не завжди точно діти пояснюють значення знайомого їм слова.

Синтаксичні зв'язки в реченнях порушуються внаслідок помилок під час словозміни. Так в усному мовленні присутні окремі аграматичні фрази,

неправильне вживання деяких слів, фонетичні недоліки. Діти можуть будувати прості непоширені та поширені речення, включаючи фрази з кількома визначеннями [35]. Але і в таких реченнях продовжують відзначатися зміни порядку слів, порушення узгодження і управління, пропуск або заміна складних прийменників. Виявляються труднощі в побудові складносурядних і складнопідрядних речень. У самостійних висловлюваннях правильний зв'язок слів у реченнях, що виражає тимчасові, просторові та інші відносини, може бути відсутнім.

Для третього рівня мовленнєвого розвитку характерна поява розгорнутої повсякденної мови, відсутність грубих лексико-граматичних і фонетичних відхилень [17]. Як правило, несформованими залишаються складні фонемні, як-от шиплячі та звуки [p], [p']. Спостерігається змішання звуків близьких акустично й артикуляційно. Складова структура спотворюється в словах, які складаються з 4 - 5 складів, мають збіги приголосних звуків. За відносно розгорнутого повсякденного мовлення відзначається неточне знання та використання великої кількості слів і недостатньо повна сформованість граматичних форм та мовних категорій [22].

Рідко виникають труднощі при розумінні мови. Як правило, вони пов'язані з недостатнім розрізненням форм числа, роду, відмінка іменників і прикметників, а також часових форм дієслова.

Порушено розуміння відтінків значень однокореневих слів, і виразів, що відображають тимчасові, просторові та причинно-наслідкові зв'язки і відносини. Унаслідок окремих недоліків у розвитку фонетики, лексики та граматики відзначається неповне розуміння тексту, що читається, за відносно доброго розуміння повсякденного мовлення.

М. Шеремет та І. Мартиненко зазначають, що труднощі в оволодінні навичками зв'язного контекстного мовлення в дітей із загальним недорозвиненням мовлення зумовлені недостатньою сформованістю основних компонентів мовної системи: фонетики, фонематики, лексики,

граматики, а також недорозвиненням вимовної та семантичної сторін мовлення. Додаткові труднощі в оволодінні зв'язного монологічного мовлення створює наявність вторинних відхилень у розвитку психічних процесів [44].

Розглядаючи проблеми мовленнєвого розвитку дітей, варто звернути увагу на особливості їхніх зв'язних висловлювань. Так, при незначних порушеннях зв'язності мовлення спостерігаються лише поодинокі випадки пропуску окремих, проте важливих у смисловому плані слів чи фраз, а також поодинокі порушення міжфразового зв'язку на смисловому та синтаксичному рівнях у [33].

Натомість, значні порушення зв'язності виявляються у систематичній відсутності смислового і синтаксичного зв'язку між фразами, пропусках слів або частин тексту, що порушують логічну організацію висловлювання, а також у порушеннях смислових зв'язків між окремими фрагментами тексту [44]. Таким чином, нестача смислової єдності між послідовними реченнями, випущення фрагментів тексту, незавершеність його частин, а також поєднання різних мовленнєвих недоліків призводять до грубих порушень зв'язності мовлення.

Помітні труднощі у складанні розгорнутих синтаксичних конструкцій характерні для дітей із загальним недорозвитком мовлення третього рівня. Для їхніх самостійних висловлювань типовим є використання переважно коротких фраз, помилки в побудові складних речень, утруднення в підборі потрібних слів, порушення смислової організації висловлювань, відсутність зв'язності між елементами повідомлення [45].

Зазначені мовленнєві порушення на різних рівнях негативно позначаються на зв'язному мовленні дітей. Так, обмежений словниковий запас зумовлює збідненість та стереотипність їхніх висловлювань [33]. Діти здатні лише перераховувати окремі дії, не вмюючи передавати логічну послідовність подій, пропускаючи ланки або втрачаючи дійових осіб при переказі текстів.

Описові розповіді дітей часто зводяться до простого переліку предметів та їхніх частин, а під час складання творчих розповідей вони мають труднощі у визначенні задуму та послідовності розгортання сюжету. Складання розгорнутих розповідей за сюжетною картинкою чи серією картин також викликає в них проблеми з виділенням головної думки, встановленням логіки та послідовності викладу. Їхні розповіді зорієнтовані переважно на зовнішні, поверхневі враження, а не на розкриття причинно-наслідкових зв'язків. Найважчими для цих дітей є самостійні переказ знайомих текстів та творчі розповіді [7].

Мовленнєве спілкування є неможливим без уміння формулювати та передавати думки. Реалізація цього процесу здійснюється через побудову фраз. У разі мовленнєвого недорозвитку труднощі в конструюванні фраз та оперуванні ними проявляються в аграматизмах, що свідчить про несформованість граматичного структурування [3].

Було помічено, що діти не завжди використовують у різних мовленнєвих ситуаціях слова, засвоєні на заняттях, натомість опускають знайомі слова при зміні контексту [7]. Дослідниця Ю. Рібцун, аналізуючи порушення лексичної системи при загальному недорозвитку мовлення, звертає увагу на механізм патогенезу, пов'язаний із несформованістю звуко-буквених узагальнень, що корелює з рівнем мовленнєвого розвитку [33].

Діти, які мають загальний недорозвиток мовлення, не можуть оволодіти самостійним зв'язним мовленням, і з віком ці відмінності стають дедалі помітнішими. У роботах В. К. Воробйової відзначається, що самостійне зв'язне мовлення таких дітей є недосконалим за своєю структурно-семантичною організацією [3]. Ці діти відчують значні труднощі з програмуванням висловлювань, об'єднанням окремих елементів у цілісну структуру, добором матеріалу для конкретної комунікативної мети. Тривалі паузи, пропуски смислових ланок пов'язані з проблемами в плануванні змісту розгорнутих висловлювань [45].

Отже, для учнів із вираженим загальним недорозвитком мовлення характерними є несформованість лексико-граматичної будови та фонетико-фонематичної сторони мовлення. Це проявляється в утрудненнях аналізу й синтезу слів, бідності словникового запасу, невмінні правильно будувати речення та граматично оформлювати його, а також у порушеннях послідовності переказу змісту [44].

Як наслідок, найбільших труднощів такі діти зазнають під час побудови довільного зв'язного мовлення. Вони не здатні послідовно викладати власні думки, а їхнє самостійне контекстне мовлення тривалий час залишається недосконалим. Це створює для них додаткові перешкоди в процесі подальшого навчання.

1.3. Аналіз цифрових освітніх ресурсів для роботи зі школярами із загальним недорозвитком мовлення

Пріоритетним завданням освіти сьогодні є забезпечення індивідуалізованого підходу до навчання, що враховує особливості інтересів та здатності кожного учня, стимулюючи їхню активну участь в освітньому процесі. В умовах динамічного розвитку інформаційних технологій, які охопили всю сферу людського життя, освітня галузь активно трансформується. Сучасні освітні ресурси створені з необхідністю гармонійного поєднання класичних педагогічних методик з новітніми технологічними досягненнями

Цифрові освітні ресурси (ЦОР) - це елементи інформації, що можуть бути подані в графічному, звуковому або аудіовізуальному вигляді. В освітньому процесі вчителі початкових класів використовують різні зображення, текстові файли, відеоряди, презентації та багато іншого. Саме перелічені вище фрагменти складають єдину базу цифрових освітніх ресурсів [1].

Цифрові освітні ресурси - це навчальні, методичні, довідкові, організаційні та інші матеріали, представлені в цифровому вигляді, які використовуються для забезпечення навчального процесу, в тому числі - розміщені в цифрових мережах [24].

Основні характеристики ЦОР:

- 1) інтерактивність;
- 2) мультимедійність;
- 3) модульність;
- 4) доступність;
- 5) універсальність [32].

Класифікація цифрових освітніх ресурсів (ЦОР) є багатогранною і враховує різні аспекти їх призначення та використання (рис. 1.1.). За функціональним призначенням ЦОР виділяються на навчальні (електронні підручники, посібники), методичні (рекомендації, розробки уроків), контрольні (тести, завдання), інформаційно-довідкові (енциклопедії, словники), імітаційні (віртуальні лабораторії), демонстраційні (презентації, відеоролики) та навчально-ігрові (освітні ігри). За формою організації вони бувають лінійними (для дослідницького дослідження матеріалу), нелінійними (гіпертекстові та гіпермедіа системи) та комбінованими [10].

Залежно від цільової аудиторії, ЦОР створено для учнів, вчителів, батьків або можуть бути універсальними. За технологією створення розрізняють текстові, графічні, аудіо, відео, мультимедійні ресурси, а також ресурси віртуальної та доповненої реальності. Для способу доступу ЦОР виділено на онлайн-ресурси, доступні через Інтернет, та офлайн-ресурси, які використовують локально на носіях інформації [38].

За ступенем інтерактивності ЦОР можуть бути активними, що передбачають взаємодію з користувачем, або пасивними, призначеними лише для перегляду. За тривалістю використання виділені короткострокові (для одноразового використання), середньострокові (для вивчення окремих тем) та довгострокові (для вивчення цілого курсу) ресурси [20].

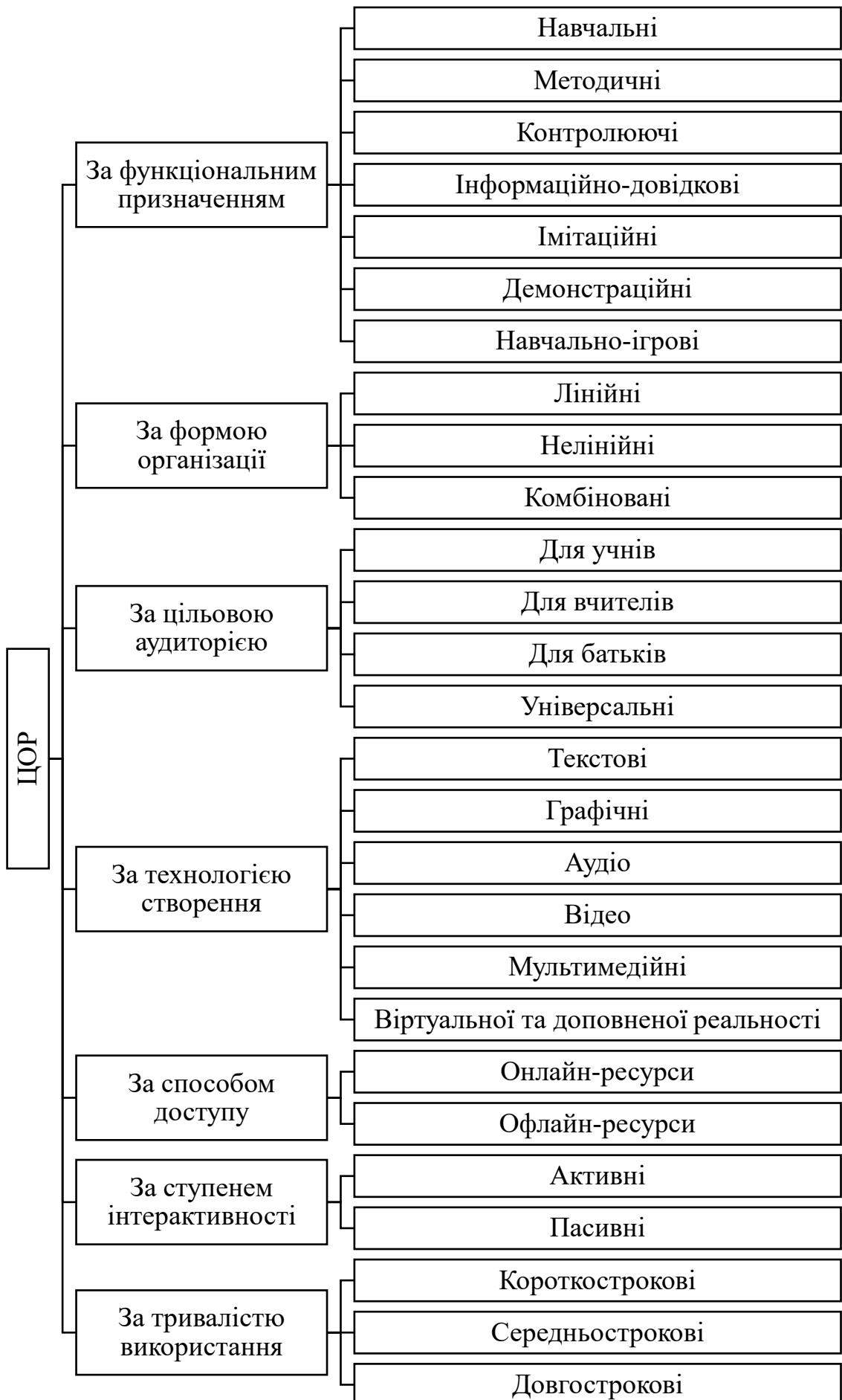

Рис. 1.1. Класифікація ЦОР

Використання різноманітних ЦОР дозволяє індивідуалізувати навчальний процес, підвищити мотивацію учнів, забезпечити наочність та інтерактивність навчання, що особливо важливо при роботі з дітьми з особливими освітніми потребами, зокрема із ЗНМ III рівня [32].

Використання ЦОР надає такі можливості:

- організовувати різноманітні форми діяльності здобувачів освіти;
- застосувати широкий спектр можливостей інформаційних та телекомунікаційних технологій;
- подати новий матеріал у захоплюючу суміш завдяки використанню мультимедійних технологій;
- організовувати діяльність здобувачів освіти з урахуванням можливостей кожної дитини, рівня її знань, розуму, навичок, інтересів, особливостей мотивації, відповідно до реалізованих методів та використаних засобів;
- розвинути навички самостійної діяльності здобувачів освіти, сформувати навички самонавчання, саморозвитку, самовдосконалення та самоосвіти [24].

ЦОР в такі якісні зміни, завдяки яким ефективність навчального процесу досягається в кілька разів. Учням надається різноманітний матеріал для додаткового вивчення, відбувається усвідомлене закріплення знань при використанні ресурсів мережі, а також зростає інтерес як педагога, так і дітей, особливо при використанні інтерактивних об'єктів.

До завдань цифрових освітніх ресурсів належать:

- моделювання майбутнього уроку за допомогою цифрових ресурсів з окремих об'єктів;
- використання віртуальної реальності (лабораторія, екскурсія) для більшої наочності;
- демонстрація готового матеріалу через мультимедійний проектор;

- тестування учнів, перевірка знань за допомогою електронних ресурсів;
- виконання дослідницького проекту або творчого завдання з використанням ЦОР;
- ефективний і швидкий пошук необхідної інформації;
- підвищення інтересу учнів за допомогою нової форми подання матеріалу;
- залучення учнів до сучасних інформаційних технологій [42].

Змістовий компонент ЦОР має включати можливість використання матеріалу при вивченні певної теми, розділу або повного курсу одного навчального предмета. Не допускається наявність граматичних і синтаксичних помилок у викладі навчального матеріалу. За можливості слід включити організацію індивідуальної освітньої діяльності учня, зокрема виконання домашніх завдань [18].

При використанні цифрових ресурсів найбільшою мірою мають бути враховані відмінності в початковій підготовці учнів, має варіюватись наочність, повнота і конкретність подачі матеріалу, забезпечувати системність і варіативність представлення інформації, передбачати можливість опрацювання матеріалу в притаманному кожному школяреві темпі, вправляти у розв'язанні завдання до оволодіння знаннями [4].

В епоху стрімкого технологічного прогресу та діджиталізації освіти, використання цифрових ресурсів стало невід'ємною частиною корекційно-розвивальної роботи з дітьми, які мають особливі освітні потреби, зокрема із загальним недорозвиненням мовлення (ЗНМ). Ці інноваційні інструменти відкривають широкі перспективи для індивідуалізації навчального процесу, підвищення мотивації учнів та оптимізації ефективності логопедичної роботи [2;22].

Всебічний аналіз цифрових освітніх технологій дозволяє виділити п'ять основних категорій ресурсів, що мають найвищу ефективність у роботі спеціалістів з дітьми, які мають ЗНМ. До них належать:

- системи управління навчальним контентом
- засоби для проведення онлайн-занять
- інструменти колективної роботи
- платформи для розробки та оцінювання інтерактивних завдань
- цифрові дошки для візуального представлення інформації.

Базовим елементом цієї системи виступають платформи організації навчального процесу, які формують структуроване та адаптивне освітнє середовище, що детально представлено в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1.

Навчальні платформи для організації освітнього процесу

Платформа	Ключові можливості	Переваги для роботи з учнями із ЗНМ
Moodle	<ul style="list-style-type: none"> • розробка освітніх курсів • розміщення навчальних матеріалів оцінювання та аналіз успішності 	<ul style="list-style-type: none"> • персоналізація навчання • моніторинг прогресу учнів • підтримка різноформатного контенту
Google Classroom	<ul style="list-style-type: none"> • організація віртуальних класів • розподіл навчальних завдань забезпечення зворотного зв'язку 	<ul style="list-style-type: none"> • об'єднання з сервісами Google • ефективність в дистанційному форматі • зручний багатокористувацький доступ навчальних ресурсів
Нетборд	<ul style="list-style-type: none"> • конструювання предметно-орієнтованих веб-сторінок • інтеграція мультимедійних елементів • розробка інтерактивних ресурсів 	<ul style="list-style-type: none"> • виразна візуальна репрезентація навчального матеріалу • висока інтерактивність контенту • активізація пізнавального інтересу учнів

Особливої уваги заслуговують спеціалізовані логопедичні ресурси, які пропонують широкі можливості для корекційної роботи:

- персональний український сайт «Логопед і я» (<https://mromantika1.wixsite.com/mysite>) містить різноманітні матеріали для логопедичних занять.
- логопедичний сайт (<http://logoclub.com.ua>) містить методичні поради та практичні рекомендації від фахівців.
- український логопедичний сайт (<http://www.logopedia.com.ua>) є цінним джерелом інформації для батьків і спеціалістів.

Ці платформи надають багатий арсенал методичних розробок, практичних вправ та рекомендацій, які можна адаптувати для роботи з дітьми, що мають загальний недорозвиток мовлення.

Крім того, варто виділити засоби для синхронної комунікації та відеозв'язку, які не дозволяють проводити дистанційні заняття та консультації (табл. 1.2).

Таблиця 1.2.

Сервіси мультимедійного спілкування

Платформа	Основні можливості	Особливості використання для ЗНМ
Zoom	<ul style="list-style-type: none"> • відеоконференц-зв'язок • показ екрану аудиторії • проведення індивідуальних та групових занять • застосування віртуальної дошки 	<ul style="list-style-type: none"> • зручність для викладачів та учнів • можливість спільної роботи
Google Meet	<ul style="list-style-type: none"> • відеосеанси • колаборація з Google-додатками • автоматичне створення субтитрів реальному часі 	<ul style="list-style-type: none"> • комфорт для батьків та учнів • можливість записувати уроки • підтримка візуальної взаємодії

Viber/Telegram	<ul style="list-style-type: none"> • миттєвий обмін повідомленнями • віртуальні зустрічі • організація груп 	<ul style="list-style-type: none"> • миттєвий обмін даними • зворотній зв'язок з родинами утворення мереж взаємодопомоги
-----------------------	--	--

Використання інструментів для синхронної комунікації та відеозв'язку дозволяє забезпечити безперервність корекційного процесу навіть в умовах дистанційного навчання, а також підтримувати постійний зв'язок з батьками дітей із ЗНМ. Застосування таких засобів уможливорює неперервність корекційної діяльності навіть за умов дистанційного формату освіти, а також сприяє підтриманню сталого контакту із родинами дітей із порушеннями мовлення. Ці ресурси для колаборативної роботи, такі як інструменти для спільної діяльності, платформи для кооперативної взаємодії та технології для командного співробітництва, сприяють ефективній співпраці між усіма учасниками корекційного процесу (табл.1.3).

Таблиця 1.3.

Інструменти для спільної діяльності

Платформа	Основні можливості	Застосування в корекційній роботі з дітьми із ЗНМ
Google Docs/Slides/Sheets	<ul style="list-style-type: none"> • сумісне редагування документів • коментування • моніторинг змін 	<ul style="list-style-type: none"> • створення персоналізованих навчальних планів • ведення журналів прогресу • розробка навчальних матеріалів
Canva	<ul style="list-style-type: none"> • генерування візуального контенту • шаблони для різних форматів • бібліотека графічних елементів 	<ul style="list-style-type: none"> • розробка карток для збагачення словника • розробка візуалізованих матеріалів для пояснення граматики • дизайн ілюстрацій для артикуляційної гімнастики

Wakelet	<ul style="list-style-type: none"> • створення предметних добірок матеріалів • поєднання мультимедійних елементів • колективний доступ 	<ul style="list-style-type: none"> • систематизація навчально-методичних матеріалів за корекційними профілями • розробка мультимедійних оповідань з інтерактивними елементами
----------------	---	---

Зазначимо, що використання спеціалізованих цифрових логопедичних ресурсів дає змогу створювати високоякісні, візуально привабливі матеріали, які можуть значно підвищити ефективність корекційно-логопедичної роботи та інтерес дітей з мовленнєвими порушеннями. Інструменти для створення інтерактивних завдань та оцінювання дозволяють диверсифікувати процес навчання та гарантувати об'єктивне оцінювання прогресу (табл. 1.4.).

Таблиця 1.4.

Сервіси для генерації інтерактивних завдань та тестування

Платформа	Основні функції	Особливості використання для ЗНМ
Google Forms	<ul style="list-style-type: none"> • конструювання анкет і тестів • автоматизована перевірка • аналіз результатів 	<ul style="list-style-type: none"> • конструювання тестів на осмислення тексту • тести на вибір правильної граматичної форми • анкети для визначення лексичного запасу
Kahoot	<ul style="list-style-type: none"> • розроблення інтерактивних ігрових вправ • елементи гейміфікації • мультимедійні матеріали 	<ul style="list-style-type: none"> • інтерактивні тренажери фонематичного сприйняття • ігрові вправи на систематизацію словникового запасу • завдання на інтеграцію лексики та граматики
Formative	<ul style="list-style-type: none"> • конструювання різноманітних типів вправ • миттєве оцінювання та 	<ul style="list-style-type: none"> • всебічне оцінювання комунікативної компетентності

	коментування <ul style="list-style-type: none"> • моніторинг динаміки розвитку 	<ul style="list-style-type: none"> • вправи адаптовані до індивідуальних потреб • моніторинг розвитку мовленнєвої динаміки
Mentimeter	<ul style="list-style-type: none"> • генерація інтерактивного контенту • експрес-анкетування та графічне представлення даних 	<ul style="list-style-type: none"> • формування семантичних полів • візуалізація словникового складу • інтерактивний зворотний зв'язок щодо опанування матеріалу

Для всебічного висвітлення цифрових ресурсів, корисних у корекційно-розвивальній роботі з дітьми, що мають загальний недорозвиток мовлення, варто розглянути платформу LearningApps.org. Цей інструмент заслуговує особливої уваги завдяки широкому функціоналу та легкості використання.

LearningApps.org - безкоштовний онлайн-сервіс, що дозволяє розробляти інтерактивні навчальні активності для підтримки освітнього процесу. Він особливо цінний у роботі з дітьми із ЗНМ завдяки унікальним характеристикам та функціональним можливостям.

Ключові особливості LearningApps.org:

- Широкий вибір шаблонів: Платформа надає багатий вибір готових зразків для створення різноманітних типів вправ - від тестових запитань і головоломок до завдань на сортування, категоризацію, доповнення та кросвордів. Це дає фахівцям змогу розробляти різноманітні активності для розвитку широкого спектру мовленнєвих навичок.
- Мультимедійність: Можливість інтегрувати в завдання зображення, аудіо та відео робить їх більш привабливими й ефективними для дітей із ЗНМ, задіюючи різні сенсорні канали сприйняття.
- Інтерактивність: Всі вправи на цій платформі є інтерактивними, що підвищує залученість дітей до навчального процесу та робить його більш захопливим.

- Зручність використання: Інтуїтивно зрозумілий інтерфейс дає змогу навіть користувачам з базовими комп'ютерними навичками легко створювати власні вправи.
- Можливість спільного використання: Платформа дозволяє обмінюватися створеними вправами з колегами та інтегрувати їх в інші веб-ресурси, сприяючи обміну досвідом між фахівцями.
- Адаптивність: Вправи автоматично підлаштовуються під різноманітні пристрої - комп'ютери, планшети, смартфони, що робить їх доступними в різних умовах.
- Багатомовність: Інтерфейс платформи доступний кількома мовами, включаючи українську, що полегшує її використання в місцевому контексті.

Застосування LearningApps.org у роботі з дітьми із ЗНМ:

- Розвиток фонематичного сприймання: Створення вправ на диференціацію звуків, добір слів з певними фонемами, визначення позиції звука в слові.
- Збагачення лексичного запасу: Розробка завдань на тематичну класифікацію слів, підбір синонімів та антонімів, вивчення нової лексики з візуальним супроводом.
- Формування граматичних умінь: Створення вправ на узгодження слів у реченні, вибір правильної граматичної форми, побудову синтаксичних конструкцій.
- Розвиток зв'язного мовлення: Розробка завдань на складання розповідей за серією ілюстрацій, доповнення діалогів, створення описів об'єктів чи ситуацій.
- Автоматизація звуковимови: Створення ігрових завдань для закріплення правильної артикуляції звуків у словах та реченнях.
- Формування навичок читання та письма: Розробка вправ на складання слів з букв, читання складів і лексичних одиниць, написання слів за малюнками.

Переваги використання LearningApps.org у корекційній роботі:

- Індивідуалізація навчального процесу: Можливість варіювати складність завдань дозволяє адаптувати їх під конкретні потреби кожної дитини.
- Підвищення мотивації: Ігровий формат вправ та миттєвий зворотний зв'язок стимулюють інтерес і залученість дітей до навчальної діяльності.
- Автономність виконання: Діти можуть самостійно опрацьовувати завдання вдома, що сприяє закріпленню сформованих умінь.
- Економія часу фахівців: Наявність готових шаблонів та можливість копіювання вправ інших користувачів значно оптимізує підготовку до занять.
- Моніторинг прогресу: Платформа дозволяє відстежувати успішність виконання вправ, що допомагає оцінювати ефективність корекційної роботи.

Інтеграція LearningApps.org з іншими цифровими інструментами створює комплексне, інтерактивне середовище для ефективно-розвивальної роботи з дітьми із ЗНМ. Ця платформа може стати цінним доповненням до арсеналу цифрових інструментів фахівців, що працюють з дітьми з мовленнєвими порушеннями.

Використання LearningApps.org у корекційній роботі підкреслює важливість вибору різноманітних, адаптивних та інтерактивних цифрових ресурсів для забезпечення ефективно-допомоги дітям із ЗНМ, створюючи сприятливе середовище для їхнього мовленнєвого розвитку та підвищуючи їхню мотивацію до навчання.

Застосування цих платформ дозволяє зробити процес навчання більш захопливим та результативним, а також забезпечити оперативний зворотній зв'язок, що особливо важливо при роботі з дітьми із ЗНМ.

Онлайн-дошки для візуалізації та групової роботи. Ці інструменти сприяють кращому структуруванню інформації та розвитку мовлення через візуалізацію (табл. 1.5.).

Таблиця 1.5.

Цифрові інструменти для наочності та командної взаємодії

Сервіс	Ключові можливості	Практичне застосування в роботі з мовленнєвими порушеннями
Jamboard	<ul style="list-style-type: none"> розробка «живих» навчальних просторів синхронна взаємодія учасників взаємозв'язок з системою google 	<ul style="list-style-type: none"> групування лексики за змістом побудова логічних ланцюжків дослідження морфології та синтаксису
Classroomscreen	<ul style="list-style-type: none"> цифровий простір з інтерактивними елементами хронометраж та елементи випадковості формування навчального регламенту 	<ul style="list-style-type: none"> демонстрація етапів роботи формування динамічних завдань планування корекційного процесу
Conceptboard	<ul style="list-style-type: none"> потужні інструменти візуального планування поєднання різноформатного контенту простір для спільної творчості 	<ul style="list-style-type: none"> конструювання смислових мереж ілюстрація лексичних взаємозв'язків вдосконалення мовлення через сюжетну творчість
Linoit	<ul style="list-style-type: none"> формування інформаційних панелей інтеграція мультимедійних елементів можливості колаборації 	<ul style="list-style-type: none"> створення словникових колекцій розробка візуальних підказок для наративу групова робота над текстами

Сучасні цифрові інструменти відкривають нові можливості для корекційно-розвивальної роботи з дітьми, які мають загальний недорозвиток мовлення. Ці технології дозволяють сформувати захопливе та візуально насичене середовище, що значно посилює ефективність корекційних впливів.

Ключовим аспектом впровадження цифрових ресурсів є їх ретельна адаптація під індивідуальні потреби та можливості кожної дитини. Необхідно диференціювати складність завдань, підбирати тематичний контент, що відповідає інтересам учня, та використовувати різноманітні формати представлення інформації. Лише такий персоналізований підхід здатний забезпечити максимальну мотивацію та залученість дитини до навчального процесу.

Чіткість інструкцій та постійна підтримка є критично важливими при роботі з цифровими інструментами. Для дітей із ЗНМ корисно створювати відеоінструкції або використовувати візуальні підказки. Різноманітність та комплексність завдань забезпечують всебічний розвиток мовленнєвих навичок, а систематичний зворотній зв'язок підтримує мотивацію та дозволяє відстежувати прогрес.

Важливу роль у цьому відіграє тісна співпраця з батьками. Цифрові ресурси можуть стати інструментом для створення спільнот підтримки, де батьки активно долучаються до корекційно-розвивальної роботи. При цьому необхідно приділяти особливу увагу питанням безпеки та конфіденційності, навчаючи дітей основам відповідальної поведінки в Інтернеті.

Не менш важливо враховувати технічні можливості сімей, забезпечуючи доступність обраних цифрових інструментів для всіх учасників корекційного процесу. Використання таких технологій також сприяє розвитку цифрової грамотності учнів, проте слід знаходити баланс між цифровими та традиційними методами навчання.

Цифрові ресурси мають органічно доповнювати, а не замінювати наявні корекційні методики. Регулярний моніторинг та оцінка ефективності

їх застосування дозволяють своєчасно вносити необхідні корективи, що забезпечує максимальну користь від впровадження цих технологій.

Таким чином, комплексний та виважений підхід до використання сучасних цифрових інструментів створює сприятливі умови для мовленнєвого розвитку дітей із загальним недорозвитком мовлення, стимулюючи їхню активну участь у навчальному процесі.

Використання цифрових ресурсів у корекційно-розвивальній роботі з дітьми із загальним недорозвиненням мовлення може істотно підвищити ефективність логопедичної допомоги. Це дозволяє зробити процес навчання більш цікавим та мотивуючим для дітей, а також забезпечити кращу взаємодію між усіма учасниками корекційного процесу. Однак технологія є лише інструментом, і ключову роль у досягненні успіху досягає успішний професіоналізм та креативність педагога в їх застосуванні.

Окрім загальних освітніх платформ, існує ряд спеціалізованих цифрових освітніх ресурсів, розроблених саме для роботи з дітьми, які мають мовленнєві порушення, зокрема ЗНМ. До них належать: мовленнєві тренажери, інтерактивні ігри, програми для розвитку словникового запасу, ресурси для розвитку зв'язного мовлення, програми для розвитку граматичних навичок, мультимедійні посібники, програми для розвитку читання, ресурси для розвитку дрібної моторики, програми для самостійної роботи вдома, ресурси для вчителів та логопедів. Наведемо їх аналіз.

У контексті роботи з дітьми, які мають ЗНМ, особливу роль відіграють спеціалізовані мовленнєві тренажери. Ці цифрові інструменти спрямовані на відпрацювання конкретних мовленнєвих навичок. Розглянемо детальніше основні функції та переваги деяких популярних мовленнєвих тренажерів у таблиці 1.6.

Окрім спеціалізованих тренажерів, важливу роль у корекційній роботі з дітьми із ЗНМ відіграють інтерактивні ігри. Вони не лише підвищують мотивацію до навчання, але й сприяють більш ефективному засвоєнню

матеріалу. У таблиці 1.6 представлено аналіз деяких ігрових ресурсів, їх основні функції та переваги для роботи з дітьми, які мають ЗНМ.

Таблиця 1.6.

Інтерактивні цифрові ресурси для корекційної роботи з ЗНМ

Назва ресурсу		Основні функції	Переваги для роботи з ЗНМ
Спеціалізовані мовленнєві тренажери для роботи з ЗНМ	«Говори правильно»	<ul style="list-style-type: none"> • відпрацювання звукових сигналів • візуалізація правильної артикуляції • аудіозаписи для наслідування 	<ul style="list-style-type: none"> • покращення артикуляції • розвиток фонематичного слуху • можливість самостійної роботи
	«Логопедія для дітей»	<ul style="list-style-type: none"> • комплексна програма корекції мовлення • різноманітні вправи для всіх аспектів мовлення • система моніторингу прогресу 	<ul style="list-style-type: none"> • всебічний розвиток мовленнєвих навичок • адаптивність до потреб кожної дитини • зручність для домашніх занять
Інтерактивні ігри для корекційної роботи з ЗНМ	«Конструктор слів»	<ul style="list-style-type: none"> • вивчення складів • побудова слів • ігрові завдання різної складності 	<ul style="list-style-type: none"> • розвиток навичок словотворення • збагачення словникового запасу • покращення розуміння структури слова
	«Веселі рими»	<ul style="list-style-type: none"> • підбір рим до слів • аудіосупровід • ігрові рівні 	<ul style="list-style-type: none"> • розвиток фонематичного слуху • покращення звукового аналізу • стимуляція мовленнєвої активності

Одним з ключових аспектів роботи з дітьми, які мають ЗНМ, є розвиток та збагачення їхнього словникового запасу. Для цієї мети

розроблено спеціальні цифрові ресурси, які допомагають активізувати та розширити лексикон дитини. Розглянемо детальніше ці програми у таблиці 1.7. Розвиток зв'язного мовлення є спеціальним аспектом у роботі з дітьми, які мають ЗНМ. Для формування навичок побудови зв'язних висловлювань розроблено спеціальні цифрові ресурси. Аналіз цих програм, їх основні функції та переваги для корекційної роботи представлено у таблиці 1.7.

Таблиця 1.7.

Цифрові ресурси для розвитку мовленнєвих навичок

Назва ресурсу		Основні функції	Переваги для роботи з ЗНМ
Цифрові ресурси для розвитку словникового запасу	«Словограй»	<ul style="list-style-type: none"> інтерактивний словник візуальні підказки тематичні групи слів 	<ul style="list-style-type: none"> розширення словникового запасу покращення розуміння значень слів розвиток асоціативного мислення
	«Тематичні картки»	<ul style="list-style-type: none"> вивчення нових слів за темами аудіосупровід інтерактивні завдання 	<ul style="list-style-type: none"> систематизація словникового запасу розвиток категоріального мислення покращення навичок класифікації
Цифрові ресурси для розвитку зв'язного мовлення	«Історії в картинках»	<ul style="list-style-type: none"> складання розповідей за серією малюнків аудіозаписи зразків розповідей можливість запису власних історій 	<ul style="list-style-type: none"> розвиток навичок побудови зв'язного тексту стимуляція уяви та креативності покращення навичок послідовного викладу думок
	«Діалоги»	<ul style="list-style-type: none"> інтерактивні сценарії діалогів різноманітні соціальні ситуації можливість запису та 	<ul style="list-style-type: none"> розвиток комунікативних навичок відпрацювання навичок ведення діалогу

		прослуховування	<ul style="list-style-type: none"> • покращення соціальної адаптації
--	--	-----------------	---

Не менш важливим аспектом роботи з дітьми, які мають ЗНМ, є розвиток граматичних навичок. Для цієї мети створено спеціалізовані цифрові ресурси, які допомагають засвоїти та закріпити граматичні структури мови. Детальний аналіз цих програм представлено у таблиці 1.8.

Таблиця 1.8.

Спеціалізовані ресурси для розвитку граматичних навичок

Назва ресурсу	Основні функції	Переваги для роботи з ЗНМ
«Граматика в іграх»	<ul style="list-style-type: none"> • вправи на відмінювання • завдання на узгодження слів • ігрові форми подання матеріалу 	<ul style="list-style-type: none"> • покращення граматичної будови мовлення • розвиток мовного чуття • автоматизація граматичних навичок
«Будуємо речення»	<ul style="list-style-type: none"> • інтерактивний конструктор речень • різні типи речень • візуальні підказки 	<ul style="list-style-type: none"> • розвиток навичок побудови речень • покращення синтаксичних структур • розширення типів використовуваних речень

Для комплексного впливу на мовленнєвий розвиток дітей із ЗНМ розроблено мультимедійні посібники, які поєднують різні форми подання інформації. Ці ресурси забезпечують всебічний підхід до корекційної роботи. Розглянемо детальніше ці посібники у таблиці 1.9.

Таблиця 1.9.

Мультимедійні посібники для комплексної корекційної роботи

Назва ресурсу	Основні функції	Переваги для роботи з ЗНМ
«Логопедичні відеоуроки»	<ul style="list-style-type: none"> • серія відеозанять • корекція різних аспектів мовлення • можливість повторного перегляду 	<ul style="list-style-type: none"> • наочність подання матеріалу • можливість самостійної роботи • комплексний підхід до

		корекції мовлення
«Інтерактивний логопед»	<ul style="list-style-type: none"> • відео-інструкції • інтерактивні вправи • система відстеження прогресу 	<ul style="list-style-type: none"> • індивідуалізація навчального процесу • поєднання теорії та практики • можливість дистанційної роботи

У сучасній логопедичній практиці все частіше використовуються відеоматеріали з платформи YouTube. Цей ресурс надає широкі можливості для різноманітних напрямків корекційної роботи з школярами з ЗНМ. Розглянемо детальніше, як можна використовувати YouTube-відео в логопедичній роботі з молодшими школярами із ЗНМ у наступній таблиці 1.10.

Таблиця 1.10.

Використання YouTube-відео в логопедичній роботі з ЗНМ

Напрямок роботи	Тип відео	Приклад завдання	Потенційний YouTube канал
Артикуляційна гімнастика	Демонстрація вправ	Повторення рухів за відео	«Логопед для вас»
Фонематичний слух	Звукові завдання, пісні	Розрізнення схожих звуків	«Говоримо правильно»
Збагачення словника	Тематичні відео	Називання предметів на екрані	«Розумна дитина»
Зв'язне мовлення	Мультфільми без діалогів	Складання розповіді за сюжетом	«Уроки логопеда»
Граматична будова	Інтерактивні завдання	Вправи на вживання прийменників	«Speech and Language Kids»
Дрібна моторика	Майстер-класи	Виконання пальчикової гімнастики	«Логопед для вас»
Автоматизація звуків	Скоромовки, пісні	Повторення чистомовок	«Говоримо правильно»

У контексті роботи зі школярами з ЗНМ, особливу роль відіграють спеціалізовані мовленнєві тренажери. Ці цифрові інструменти спрямовані на відпрацювання конкретних мовленнєвих навичок. Розглянемо детальніше основні функції та переваги деяких популярних мовленнєвих тренажерів у таблиці 1.11.

Окрім спеціалізованих тренажерів, важливу роль у корекційній роботі з дітьми із ЗНМ відіграють інтерактивні ігри. Вони не лише підвищують мотивацію до навчання, але й сприяють більш ефективному засвоєнню матеріалу. У таблиці 1.11 представлено аналіз деяких ігрових ресурсів, їх основні функції та переваги для роботи з дітьми, які мають ЗНМ.

Таблиця 1.11.

Цифрові ресурси для розвитку грамотності

Назва ресурсу		Основні функції	Переваги для роботи з ЗНМ
Цифрові тренажери для розвитку навичок читання	«Веселий букварик»	<ul style="list-style-type: none"> • вивчення букв • читання складів • ігрові завдання 	<ul style="list-style-type: none"> • формування базових навичок читання • розвиток фонематичного сприйняття • підвищення мотивації до навчання
	«Читаємо по складах»	<ul style="list-style-type: none"> • тренажер для читання • поступове ускладнення завдань • можливість налаштування швидкості 	<ul style="list-style-type: none"> • автоматизація навичок читання • розвиток швидкості читання • покращення розуміння прочитаного
Інтерактивні ігри для розвитку	«Пальчикова гімнастика»	<ul style="list-style-type: none"> • анімовані вправи • аудіосупровід • різні рівні складності 	<ul style="list-style-type: none"> • розвиток дрібної моторики • покращення координації рухів • стимуляція мовленнєвих зон мозку

	«Графічні диктанти»	<ul style="list-style-type: none"> • інтерактивні завдання • поступове ускладнення • можливість створення власних завдань 	<ul style="list-style-type: none"> • розвиток графомоторних навичок • підготовка до письма • покращення просторового орієнтування
--	---------------------	--	--

Розвиток зв'язного мовлення є crucial аспектом у роботі з дітьми, які мають ЗНМ. Для формування навичок побудови зв'язних висловлювань розроблено спеціальні цифрові ресурси. Аналіз цих програм, їх основні функції та переваги для корекційної роботи представлено у таблиці 1.12. Не менш важливим аспектом роботи з дітьми, які мають ЗНМ, є розвиток граматичних навичок. Для цієї мети створено спеціалізовані цифрові ресурси, які допомагають засвоїти та закріпити граматичні структури мови. Детальний аналіз цих програм представлено у таблиці 1.12.

Таблиця 1.12.

Ресурси для організації та моніторингу логопедичної роботи

Назва ресурсу		Основні функції	Переваги для роботи з ЗНМ
Додатки для домашньої роботи та моніторингу прогресу	«Домашній логопед»	<ul style="list-style-type: none"> • комплекс щоденних вправ • нагадування про заняття • адаптація складності завдань 	<ul style="list-style-type: none"> • забезпечення регулярності занять • закріплення навичок, отриманих на заняттях • залучення батьків до корекційного процесу
	«Мовленнєвий щоденник»	<ul style="list-style-type: none"> • відстеження прогресу • планування занять • аналіз результатів 	<ul style="list-style-type: none"> • мотивація через візуалізацію прогресу • індивідуалізація корекційної програми • покращення взаємодії між логопедом, дитиною та батьками

Ресурси для планування та організації логопедичної роботи	«Конструктор занять»	<ul style="list-style-type: none"> • створення індивідуальних планів • бібліотека вправ та матеріалів • можливість адаптації завдань 	<ul style="list-style-type: none"> • індивідуалізація корекційного процесу • економія часу на підготовку занять • можливість швидкого коригування програми
	«Банк логопедичних матеріалів»	<ul style="list-style-type: none"> • онлайн-бібліотека ресурсів • можливість обміну матеріалами • регулярні оновлення 	<ul style="list-style-type: none"> • доступ до різноманітних матеріалів • можливість використання досвіду колег • постійне оновлення методичної бази

Отже, комплексне використання спеціалізованих цифрових ресурсів та традиційних методів корекційної роботи здатне суттєво підвищити ефективність логопедичної допомоги дітям із загальним недорозвиненням мовлення. Такий підхід дозволяє зробити процес навчання більш захоплюючим і мотивуючим для дітей, а також забезпечити тісну взаємодію між усіма учасниками корекційного процесу. Вони забезпечують більшу інтерактивність, наочність та можливість індивідуалізації навчального процесу. Однак важливо пам'ятати, що вибір конкретних ресурсів повинен базуватися на індивідуальних потребах кожної дитини, рівні її розвитку та рекомендаціях фахівців. Також слід враховувати, що цифрові ресурси є лише інструментом у руках кваліфікованого педагога чи логопеда і не можуть повністю замінити живе спілкування та традиційні методи корекційної роботи. Інтеграція цих спеціалізованих ресурсів у загальну систему цифрових освітніх технологій, описану раніше, дозволяє створити комплексне, мультимодальне середовище для ефективної корекційно-розвивальної роботи з дітьми із ЗНМ, що відповідає сучасним вимогам освіти та індивідуальним потребам кожної дитини.

Висновок до розділу 1

Загальний недорозвиток мовлення III рівня у молодших школярів являє собою комплексне порушення, що впливає на різні аспекти розвитку дитини. Це проявляється у мовленнєвій сфері (прогалини у фонетиці та лексико-граматичній будові), фізичному розвитку (соматична ослабленість, відставання у руховій сфері), неврологічному статусі та психічних процесах (нестійкість уваги, ослаблена вербальна пам'ять, відставання у розвитку словесно-логічного мислення).

Особливості зв'язного мовлення дітей з ЗНМ III рівня характеризуються обмеженим словниковим запасом, труднощами у побудові складних синтаксичних конструкцій, фонетичними недоліками та загальною бідністю і стереотипністю висловлювань. Діти стикаються з проблемами у складанні розгорнутих розповідей, часто втрачають логічну послідовність та пропускають важливі деталі.

Труднощі, з якими стикаються діти із загальним недорозвиненням мовлення, зумовлені незрілістю базових компонентів мовної системи та вторинними порушеннями психічних процесів. Їхнє самостійне зв'язне мовлення тривалий час залишається недосконалим, що ускладнює освітній процес.

Для подолання цих проблем необхідний комплексний підхід до корекційної роботи. Важливу роль у цьому можуть трансформувати цифрові освітні ресурси, які надають широкий спектр можливостей для індивідуалізації та оптимізації корекційно-розвивальної діяльності. Різноманітність таких ресурсів, у тому числі спеціалізованих для розвитку мовлення, здатна істотно підвищити мотивацію учнів, забезпечити наочність та інтерактивність навчання.

Грамотне та виважене використання цифрових технологій у поєднанні з традиційними методами дозволяє значно підвищити ефективність логопедичної допомоги, зробити навчальний процес більшим і захоплюючим для дітей, а також забезпечити тісну взаємодію між усіма учасниками

корекційної роботи. Однак ключову роль у досягненні успіху погіршує професіоналізм і креативність педагога, який застосовує ці сучасні інструменти у своїй практиці.

Однак ефективне впровадження ЦОР вимагає грамотного підходу, який враховує індивідуальні особливості дітей, технічні можливості та інтеграцію з традиційними методами навчання. Ключову роль у досягненні успіху відіграє професіоналізм та креативність педагога.

Таким чином, комплексний підхід, що поєднує традиційні методи корекційної роботи з використанням сучасних цифрових освітніх ресурсів, створює потужне середовище для ефективної корекційно-розвивальної роботи з дітьми із ЗНМ III рівня. Це дозволяє забезпечити повноцінний мовленнєвий розвиток та успішну соціальну адаптацію дітей у шкільному середовищі, відповідаючи сучасним вимогам освіти та індивідуальним потребам кожної дитини.

РОЗДІЛ II

ДІАГНОСТИКА РІВНЯ СФОРМОВАНОСТІ ЗВ'ЯЗНОГО МОНОЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ У ШКОЛЯРІВ ІЗ ЗНМ III РІВНЯ

2.1. Методика дослідження рівня зв'язного монологічного мовлення у школярів із загальним недорозвитком мовлення третього рівня

У рамках кваліфікаційної роботи було проведено обстеження усного зв'язного мовлення дітей молодшого шкільного віку із ЗНМ III рівня.

Метою експерименту: обстеження рівня сформованості усного зв'язного мовлення молодшого шкільного віку із ЗНМ III рівня.

База дослідження: Криворізька гімназія №8 Криворізької міської ради.

В експерименті брало участь 10 дітей (4 дівчинки та 6 хлопчиків), які відвідують школу і мають порушення мовлення. Дослідження було спрямовано на визначення рівень розвитку усного зв'язного мовлення в молодших школярів із ЗНМ та на перевірку ефективності застосування ЦОР в практиці роботи логопеда в ЗСО.

Констатувальний експеримент проводився з урахуванням методичних рекомендацій Т. Фотекової. Мета методики: визначити рівень сформованості зв'язного монологічного мовлення, а також оцінити мовленнєві уміння і навичок дітей – як важливі передумови розвитку їхньої комунікативної функції [39].

Методика являє собою два блоки: перший блок - складання розповіді за серією сюжетних картинок; другий блок - переказ незнайомого прослуханого тексту.

Для реалізації першого блоку обстеження зв'язного монологічного мовлення було підбрано серії сюжетних картинок: «Риболовля», «Йдемо на прогулянку», «Кораблик». Кожна із серій складається з чотирьох сюжетних картинок. Учневі давали інструкцію: «Склади картинки по порядку, розкажи, що в тебе вийшло?».

Кожна картинка в послідовності - це окрема сюжетна картинка, але кожна наступна картинка залежить від попередньої. Тому від правильного порядку залежить і правильна логічна побудова тексту. Учні необхідно було скласти розповідь про те, що вийшло в результаті складання картинок у певну послідовність. послідовність. Під час складання розповіді можливо: придумати імена героям, назвати предмети навколо них, визначити зображені дії героїв, а також вибудувати причинно-наслідкові зв'язки героїв, а також вибудувати причинно-наслідковий зв'язок між картинками.

Оцінка складання розповіді за серією сюжетних картинок виводилася за критеріями, кожен із критеріїв, своєю чергою, оцінюється за бальною системою 0; 1; 2,5 і 5 (табл. 2.1.).

Для реалізації другого блоку - переказ прослуханого незнайомого тексту використовувалися розповіді: «Галка і голуби», «Горошини». Розповідь пред'являли не більше двох разів. Після першого прочитання, розбирається зміст тексту за простими запитаннями: «Хто герої оповідання?», «Що сталося спочатку?», «Що було далі?» тощо. Далі учням давали інструкцію: «я прочитаю тест ще раз, слухай уважно, запам'ятовуй і приготуйся переказувати».

Оцінювання переказаного тексту проводилося за тими ж критеріями, що й оцінювання складеної розповіді за картинками, а саме: критерій смислової цінності, критерій смислової цінності, критерій лексико-граматичного оформлення, критерій самостійності виконання. Кожен із критеріїв, також оцінювався балами: 0; 1; 2,5 і 5 (табл. 2.1.).

Оцінки за обидва блоки за всіма шістьма критеріями підсумовуються, максимально можливо отримати 30 балів. Високим рівень розвитку зв'язного монологічного мовлення вважається, якщо учень набрав від 20 до 30 балів за обидва завдання в сумі, середній рівень – сума балів від 11 до 19, низький – за суми балів від 0 до 10.

**Критерії оцінювання сформованості компонентів звязного мовлення
молодших школярів із ЗНМ**

Бали	Блоки	
	Розповідь за картинками	Переказ тексту
Критерій 1- Смыслова цілісність		
5	Повна відповідність ситуації. Всі смислові ланки в правильній послідовності. Чіткі причинно-наслідкові зв'язки.	Текст відтворює всі основні змістові ланки, являючи собою повний і послідовний переказ без спотворення чи зайвої інформації.
2,5	Незначне викривлення ситуації. Неправильні причинно-наслідкові зв'язки. Відсутні деякі зв'язуючі ланки.	Ключові ідеї відображено зі скороченнями. Відсутні деякі зв'язуючі ланки. Загальний зміст передано з неточностями.
1	Пропуск окремих змістовних елементів. Істотне спотворення змісту. Незавершена розповідь.	Неповний переказ. Істотні упущення або серйозні викривлення змісту. Існує ризик вкраплення інформації.
0	Відсутній опис ситуації. Нездатність скласти розповідь навіть з допомогою.	Переказ не виконано. Нездатність відтворити жодний елемент прослуханого тексту.
Критерій 2 -Лексико-граматичне оформлення		
5	Грамматично правильно оформлена. Адекватне використання лексики. Різноманітні граматичні конструкції. Багата, відповідна темі лексика.	Без порушень лексичних і граматичних норм. Різноманітні мовні засоби, адекватні змісту. Збережено стиль оригінального тексту.
2,5	Без грубих аграматизмів. Стереотипність оформлення. Поодинокі випадки неточного слововживання. Переважають прості речення.	Без грубих аграматизмів. Наявна стереотипність оформлення. Підібрані слова, фрагментарні лексичні заміщення. Спрощене граматичне оформлення речень.
1	Численні аграматизми. Неадекватне використання лексичних засобів. Прості, часто незавершені речення.	Множинні мовленнєві помилки, повторення, невідповідні лексичні заміщення. Недоречне вживання слів. Спотворена конструкція речень.

0	Нездатність побудувати жодне зв'язне речення. Розповідь не оформлена.	Переказ не оформлений. Нездатність сформулювати жодне зв'язне висловлювання щодо прослуханого тексту.
Критерій 3 -Самостійність виконання		
5	Повне самостійне впорядкування зображень та створення розповіді. Не потребує підказок чи допомоги.	Вільне відтворення всього змісту відразу після першого прослуховування. Не потребує додаткових питань чи повторного читання.
2,5	Стимулююча допомога (1-2 підказки) при розкладанні картинок. Розповідь складена самостійно.	Переказ з невеликою допомогою (1-2 запитання) або після повторного прочитання. Потребує незначної підтримки.
1	Структурування малюнків та формування оповідного тексту тільки за умови регулярної допомоги навідними запитаннями. Значна допомога на всіх етапах.	Переказ можливий лише за допомогою постійних питань до кожного фрагмента тексту. Нездатність самостійно побудувати зв'язну розповідь.
0	Нездатність розпочати роботу з картинками навіть за наявності постійної допомоги.	

2.2. Аналіз результатів дослідження рівня сформованості зв'язного монологічного мовлення

У результаті обстеження рівня сформованості зв'язного монологічного мовлення у школярів з ЗНМ III рівня вдалося виявити специфічні порушення, характерні для даної мовленнєвої патології, а також індивідуальні особливості кожного обстежуваного. Приклади відповідей учнів за блоками: складання розповіді за серією сюжетних картинок, переказ незнайомого невеликого тексту; можна побачити в додатку А. Усі отримані бали були занесені в загальну таблицю, яка міститься в таблиці 2.2.

**Результати вихідного обстеження зв'язного монологічного мовлення
школярів з ЗНМ III рівня**

Критерії Дитина	Складання розповіді за серією сюжетних картинок			Результати за I блоком	Переказ прослуханого тексту			Результати за II блоком	Загальна кількість балів	Рівень
	СЦ	ЛГО	СВ		СЦ	ЛГО	СВ			
Аліна П.	2,5	2,5	2,5	7,5	2,5	2,5	2,5	7,5	15	С
Влад Т.	2,5	1	1	4,5	1	1	2,5	4,5	9	Н
Віка Я.	2,5	2,5	2,5	7,5	2,5	1	2,5	6	13,5	С
Михайло Т.	2,5	2,5	5	10	2,5	2,5	5	10	20	В
Настя Х.	5	2,5	5	12,5	5	2,5	5	12,5	25	В
Сергій З.	1	1	2,5	4,5	2,5	1	1	4,5	9	Н
Сергій Н.	2,5	2,5	2,5	7,5	2,5	2,5	2,5	7,5	15	С
Соня К.	5	2,5	5	12,5	2,5	2,5	5	10	22,5	В
Ярослав В.	1	2,5	5	8,5	2,5	2,5	2,5	7,5	16	С
Ярослав К.	2,5	2,5	2,5	7,5	2,5	2,5	2,5	7,5	15	С

*СЦ-Смислова цілісність

**ЛГО-Лексико-граматичне оформлення

***СВ-Самостійність виконання

У таблиці подано кількісні свідчення за виділеними раніше критеріями: смислова цілісність, лексико-граматичне оформлення, самостійність виконання. Усі бали підсумовані в одну оцінку, яка й визначила рівень сформованості зв'язного монологічного мовлення. За загальною кількістю балів було складено діаграму з метою наочної

демонстрації рівня сформованості зв'язного монологічного мовлення кожного обстежуваного школяра (рис 2.1).

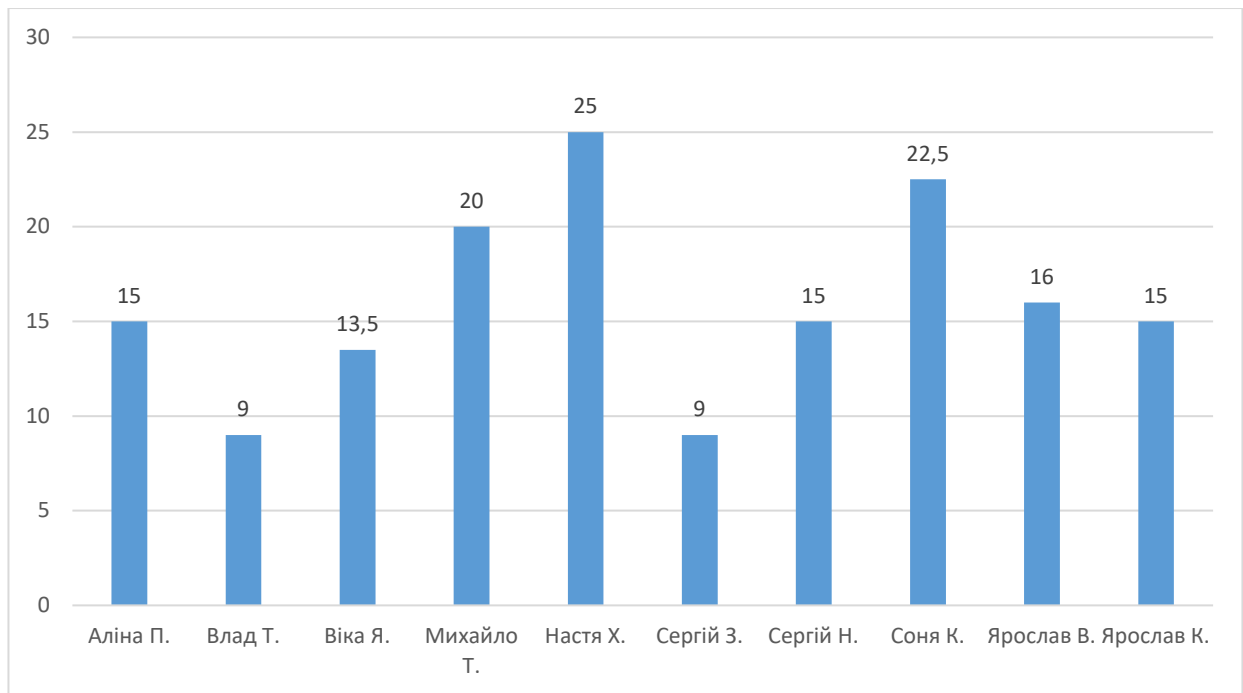

Рис. 2.1. Узагальнені показники сформованості зв'язного монологічного мовлення у школярів з ЗНМ III рівня.

Результати вихідного обстеження зв'язного монологічного мовлення школярів з ЗНМ III рівня виявили різноманітність у рівнях сформованості цієї навички. Дослідження проводилось за двома основними блоками: складання розповіді за серією сюжетних картинок та переказ прослуханого тексту. Кожен блок оцінювався за трьома критеріями: смислова цілісність (СЦ), лексико-граматичне оформлення (ЛГО) та самостійність виконання (СВ).

З 10 обстежених дітей високий рівень розвитку зв'язного монологічного мовлення продемонстрували 3 учні (30%): Михайло Т. (20 балів), Настя Х. (25 балів) та Соня К. (22,5 бали). Ці діти показали добрі результати як у складанні розповіді за картинками, так і в переказі тексту, демонструючи високу смислову цілісність та самостійність виконання.

Середній рівень виявлено у 5 учнів (50%): Аліна П. (15 балів), Віка Я. (13,5 балів), Сергій Н. (15 балів), Ярослав В. (16 балів) та Ярослав К. (15 балів). Ці діти загалом справлялися із завданнями, але мали певні труднощі, особливо в лексико-граматичному оформленні висловлювань.

Низький рівень продемонстрували 2 учні (20%): Влад Т. та Сергій З., обидва набравши по 9 балів. У цих дітей спостерігалися значні труднощі у всіх аспектах зв'язного мовлення, особливо в лексико-граматичному оформленні та самостійності виконання завдань.

Варто зазначити, що навіть серед дітей з однаковим загальним рівнем спостерігалися відмінності у виконанні різних завдань. Наприклад, Ярослав В., маючи середній загальний рівень, показав кращі результати у складанні розповіді за картинками, ніж у переказі тексту.

Проведене дослідження настановує на думку про необхідність застосування диференційованих корекційних методів, з особливим наголосом на розвиткові лексико-граматичних вмінь та зростанні автономності у формуванні зв'язних висловлювань. Особлива увага потрібна учням з низьким рівнем розвитку зв'язного мовлення, для яких необхідно розробити індивідуалізовані програми корекції.

Результати дослідження зв'язного монологічного мовлення у школярів з загальним недорозвиненням мовлення (ЗНМ) III рівня виявили значну диференціацію мовленнєвих навичок серед обстежуваних, що вказує на необхідність індивідуалізованого підходу в корекційній роботі.

Учні з високим рівнем сформованості зв'язного монологічного мовлення демонструють здатність до самостійного складання розповіді за серією сюжетних картинок та переказу тексту. Однак навіть у цієї групи спостерігаються незначні порушення, такі як скорочення смислових ланок при переказі, однотипність побудови висловлювань, поодинокі випадки порушення граматичного зв'язку між словами (зокрема, управління) та неточне вживання окремих слів. Ці особливості, хоча і не суттєво впливають

на загальну якість мовлення, все ж потребують уваги в процесі подальшого мовленнєвого розвитку.

Обстежувані із середнім рівнем зв'язного монологічного мовлення демонструють більш виражені труднощі. У них спостерігається спотворення сюжету при складанні розповіді за серією сюжетних картинок, пропуски смислових ланок як у розповіді, так і в переказі, однаковість граматичного оформлення висловлювань. Ця група учнів потребує стимульної або мінімальної допомоги при виконанні мовленнєвих завдань. Крім того, у їхньому мовленні часто зустрічаються неадекватне використання слів та граматичні помилки, що свідчить про недостатню сформованість лексико-граматичних навичок.

Загалом, результати дослідження вказують на необхідність диференційованого підходу в корекційній роботі, з особливим акцентом на розвиток лексико-граматичних навичок та підвищення самостійності у побудові зв'язних висловлювань. Особливої уваги потребують учні з низьким рівнем розвитку зв'язного мовлення, для яких необхідно розробити індивідуалізовані програми корекції.

Виявлені особливості мовлення школярів з ЗНМ III рівня свідчать про комплексний характер порушень, що охоплюють різні аспекти мовленнєвої діяльності: від лексичного наповнення до граматичного оформлення та логіко-сислової організації висловлювань. Це підкреслює важливість системного підходу в корекційній роботі, спрямованого на всебічний розвиток мовленнєвих навичок.

Таким чином, обстеження рівня зв'язного монологічного мовлення у школярів з ЗНМ III рівня дало змогу не лише виявити специфічні особливості мовленнєвого розвитку цієї категорії дітей, але й окреслити напрямки подальшої корекційно-педагогічної роботи. Отримані дані можуть слугувати основою для розробки ефективних стратегій мовленнєвої корекції, адаптованих до індивідуальних потреб кожного учня.

Проведене обстеження зв'язного монологічного мовлення у школярів із загальним недорозвиненням мовлення III рівня дало змогу дійти низки важливих висновків.

По-перше, відзначимо, що у є учні з високим рівнем сформованості зв'язного монологічного мовлення, що є позитивним показником, котрий демонструє здатність будувати зв'язні, логічно структуровані висловлювання.

Проте, незважаючи на цей обнадійливий результат, більшості обстежуваних все ж була потрібна допомога в переказі. Зокрема, виникала необхідність детально розібрати зміст тексту перед тим, як учні могли його відтворити. Це вказує на певні труднощі у самостійному осмисленні та структуруванні інформації.

Варто зазначити, що частина учнів продемонструвала серйозні труднощі в структурній організації розповіді. Для їхніх висловлювань було характерне порушення логіки та цілісної побудови розповіді. Це може свідчити про недостатній розвиток навичок планування та організації мовлення.

Цікавим спостереженням є те, що деякі учні під час розповіді та переказу мали тенденцію відволікатися на сторонні теми. Це може вказувати на проблеми з концентрацією уваги або труднощі у дотриманні основної лінії розповіді.

Важливо відзначити, що у більшості обстежуваних були виявлені граматичні помилки під час побудови висловлювань. Це типова ознака ЗНМ III рівня і вказує на необхідність подальшої роботи над граматичною структурою мовлення.

Характерною особливістю для всіх обстежуваних виявилася повторюваність одних і тих самих лексичних засобів, синтаксичних конструкцій та наявність лексичних повторів. Це свідчить про обмежений словниковий запас та труднощі у варіюванні мовних засобів.

Нарешті, у частини учнів спостерігався пошук слів або неточне їхнє вживання, а також тривалі паузи або використання «замінників» пауз. Це

може вказувати на труднощі у підборі необхідних слів, недостатню автоматизацію мовленнєвих навичок або невпевненість у власному мовленні.

Загалом, ці висновки дають комплексне уявлення про стан зв'язного монологічного мовлення у школярів з ЗНМ III рівня та вказують на конкретні напрямки, які потребують подальшої корекційної роботи. Вони підкреслюють необхідність індивідуального підходу до кожного учня, враховуючи їхні специфічні труднощі та потреби у розвитку мовленнєвих навичок.

Таким чином, за результатами обстеження, можна зробити висновок - зв'язне монологічне мовлення у школярів з ЗНМ III рівня недостатньо сформована, тобто, недостатньо сформована навичка зв'язного монологічного висловлювання, порушено його побудову, спостерігаються аграмматизми та використання однотипних граматичних і лексичних конструкцій. Отримані результати наголошують на потребі впровадження цілеспрямованої корекційної роботи, спрямованої на розвиток зв'язного монологічного мовлення у школярів із ЗНМ III рівня.

Висновок до розділу 2

Проведене обстеження рівня сформованості зв'язного монологічного мовлення у школярів із загальним недорозвитком мовлення (ЗНМ) III рівня виявило значну диференціацію мовленнєвих навичок серед учасників дослідження. З 10 обстежених дітей 30% продемонстрували високий рівень, 50% - середній, і 20% - низький рівень розвитку зв'язного мовлення.

Навіть учні з високим рівнем мали певні труднощі, такі як скорочення смислових ланок при переказі, однотипність побудови висловлювань та поодинокі граматичні помилки. Учні із середнім рівнем демонстрували більш виражені проблеми, включаючи спотворення сюжету при складанні розповіді, пропуски смислових ланок та неадекватне використання слів. Діти з низьким рівнем мали значні труднощі у всіх аспектах зв'язного мовлення.

Характерними особливостями для більшості обстежуваних були: повторюваність лексичних засобів і синтаксичних конструкцій, наявність граматичних помилок, труднощі у структурній організації розповіді, тенденція відволікатися на сторонні теми, пошук слів або їх неточне вживання, а також наявність тривалих пауз.

Ці результати вказують на комплексний характер порушень, що охоплюють різні аспекти мовленнєвої діяльності: від лексичного наповнення до граматичного оформлення та логіко-сислової організації висловлювань. Виявлені особливості підкреслюють необхідність диференційованого та індивідуалізованого підходу в корекційній роботі, з особливим акцентом на розвиток лексико-граматичних навичок, підвищення самостійності у побудові зв'язних висловлювань та розширення словникового запасу.

Таким чином, дослідження підтвердило, що зв'язне монологічне мовлення у школярів з ЗНМ III рівня сформоване недостатньо, що вказує на необхідність цілеспрямованої та систематичної корекційної роботи, спрямованої на всебічний розвиток мовленнєвих навичок цієї категорії дітей.

РОЗДІЛ III
ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ
ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ОСВІТНІХ РЕСУРСІВ У РОЗВИТКУ
ЗВ'ЯЗНОГО МОНОЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ ШКОЛЯРІВ ІЗ ЗНМ III
РІВНЯ

3.1. Зміст логопедичної роботи використання цифрових освітніх ресурсів у розвитку зв'язного монологічного мовлення школярів із ЗНМ III рівня

Виходячи з мети дослідження, ми визначили ціль формувального експерименту: здійснити розвиток зв'язного монологічного мовлення у школярів із загальним недорозвиненням мовлення (ЗНМ) III рівня за допомогою цифрових освітніх ресурсів.

Програма експерименту складалася з 2 етапів:

1) підбір та застосування цифрових ресурсів, що сприяють розвитку зв'язного монологічного мовлення та навичок побудови розгорнутих висловлювань, введення вивчених дітьми мовленнєвих конструкцій у самостійні монологи;

2) розробка інтерактивних завдань з розвитку зв'язного монологічного мовлення та формування навичок побудови зв'язних висловлювань, їх застосування на заняттях для розвитку вмінь складання розповідей, переказів та описів.

Для розвитку зв'язного монологічного мовлення ми використовували інтерактивні завдання, які виконувалися за допомогою освітніх платформ та додатків. Завдання будувалися за такими правилами: інтерфейс мав бути інтуїтивно зрозумілим для дітей; візуальні матеріали мали бути якісними та відповідати віку; завдання мали включати аудіо- та відеоелементи для стимуляції різних каналів сприйняття; необхідно було передбачити можливість багаторазового повторення та самоперевірки; використовувати

елементи гейміфікації для підвищення мотивації; забезпечити можливість індивідуалізації рівня складності.

При застосуванні цифрових ресурсів важливо було дотримуватися таких правил: перевіряти технічну доступність ресурсів для всіх дітей; поєднувати цифрові та традиційні методи навчання; контролювати час роботи з цифровими пристроями; забезпечувати зворотний зв'язок та обговорення виконаних завдань.

Ми будували логопедичну роботу з розвитку зв'язного монологічного мовлення у школярів з ЗНМ III рівня за такими напрямками: розширення словникового запасу; формування навичок побудови речень; розвиток умінь складання розповідей за картинками, серією картинок; навчання переказу текстів; розвиток навичок складання описових розповідей; формування вмінь будувати зв'язні монологічні висловлювання.

Нами була розроблена система інтерактивних завдань, спрямованих на розвиток зв'язного монологічного мовлення. Оскільки провідною діяльністю молодших школярів є навчальна діяльність з елементами гри, доцільно було використовувати цифрові освітні ресурси як додатковий метод корекції.

Представлені завдання сприяли розвитку зв'язного монологічного мовлення та навичок побудови розгорнутих висловлювань. Запропоновані цифрові ресурси розвивали в дитині самостійність у мовленнєвій діяльності та були спрямовані на формування вмінь складати зв'язні тексти.

Опишемо роботу за кожним напрямом. Розширення словникового запасу починалося з роботи з збагачення пасивного словника. Для цього використовувалися інтерактивні завдання на співвіднесення слів і зображень, групування слів за темами, підбір синонімів та антонімів. Робота з розвитку активного словника полягала в переведенні слів з пасивного словника в активний. Використовувалися завдання на складання речень з новими словами, пояснення значень слів, називання предметів і дій за картинками.

Формування навичок побудови речень включало застосування цифрових завдань на складання речень за картинками, доповнення речень

потрібними словами, виправлення деформованих речень. Особлива увага приділялася правильному узгодженню слів і порядку слів у реченні.

Для розвитку вмінь складання розповідей за картинками використовувалися інтерактивні завдання на складання розповідей за однією сюжетною картинкою, серією картинок, розкладання серії картинок у правильному порядку. Застосовувалися цифрові конструктори історій, що дозволяли створювати розповіді з візуальною опорою.

У навчанні переказу текстів застосовувалися цифрові ресурси з короткими текстами та питаннями для переказу, завдання на відновлення пропущених фрагментів тексту, складання плану переказу. Використовувалися аудіозаписи текстів для розвитку навичок аудіювання.

Розвиток навичок складання описових розповідей здійснювався через використання інтерактивних завдань на опис предметів, тварин, людей за планом-схемою. Застосовувалися цифрові конструктори описів з візуальними опорами та підказками.

На заключному етапі формування вмінь будувати зв'язні монологічні висловлювання застосовувалися завдання на складання розповідей на задану тему, продовження розпочатої розповіді, складання розповідей за аналогією. Використовувалися цифрові інструменти для створення коміксів і мультфільмів на основі дитячих розповідей.

У рамках цих напрямів було розроблено та застосовано різноманітні інтерактивні завдання з використанням цифрових освітніх ресурсів. Наприклад:

1. Інтерактивна гра «Розкажи історію»: Дітям пропонувалося скласти розповідь за серією сюжетних картинок на екрані. Гра викликала великий інтерес. Діти із задоволенням придумували історії, спираючись на наочний матеріал. Деяким була потрібна допомога у вигляді навідних запитань.
2. Онлайн-вправа «Закінчи речення»: У цьому завданні потрібно було вибрати відповідне за змістом закінчення речення з кількох варіантів

на екрані. У частини дітей виникли труднощі, вони вибирали невідповідні варіанти. Логопед розбирав із ними помилки, пояснював, як правильно завершити висловлювання.

3. Мультимедійна презентація «Пори року»: Тут використовувалися барвисті зображення та звуковий супровід для складання описових оповідань про пори року. Діти вчилися виокремлювати суттєві ознаки, будувати зв'язні висловлювання за певним планом.
4. Відеозавдання «Перекажи мультфільм»: Після перегляду короткого мультфільму на інтерактивній дошці дітям пропонувалося переказати його зміст. Візуальна опора допомагала вибудувати послідовність подій. Деяким дітям була потрібна допомога у вигляді запитань за змістом.

Ці та інші подібні завдання були інтегровані в систематичну програму логопедичної роботи, що відображено у календарно-тематичному плануванні.

Для реалізації цих напрямів роботи було розроблено календарно-тематичне планування логопедичних занять з використанням цифрових освітніх ресурсів (ЦОР) для розвитку зв'язного мовлення молодших школярів із ЗНМ III рівня на період з 1 жовтня 2023 по 31 травня 2024 року. Це планування представлено у додатку Б.

Усвідомлене включення батьків у процес корекції разом з учителем-логопедом і вчителями може значно підвищити ефективність роботи. Створення єдиного простору для розвитку дитячого мовлення неможливе, якщо зусилля педагогів і батьків реалізуються незалежно один від одного, і обидві сторони залишаються в невіданні про свої плани та наміри.

У ході дослідження було апробовано напрями спільної діяльності вчителя-логопеда, педагогів та батьків, а саме: формування у батьків мотивованого ставлення до корекційної роботи зі школярами, що мають мовленнєві порушення; розробку та впровадження різних моделей взаємодії родини та школи; налагодження партнерських стосунків із сім'єю кожної

дитини; підвищення компетентності батьків у питаннях мовленнєвого розвитку; навчання батьків конкретним методикам логопедичної допомоги.

Підбиваючи підсумки формувального експерименту, можна сказати, що застосування цифрових освітніх ресурсів позитивно вплинуло на розвиток зв'язного монологічного мовлення у школярів із ЗНМ III рівня. Щоб це довести, ми провели контрольне вивчення рівнів сформованості зв'язного мовлення у дітей із ЗНМ III рівня після впровадження у роботу із ними ЦОР.

3.2. Аналіз результатів проведеної логопедичної роботи з розвитку зв'язного монологічного мовлення молодших школярів з ЗНМ III рівня

У ході навчального експерименту вдалося провести 36 підгрупових занять. Вдалося сконцентрувати увагу школярів з ЗНМ III рівня на навчальній діяльності, а також розвивати посидючість під час заняття, вдалося уникнути перевантаження можливостей учнів за рахунок тривалості заняття не більше 30 хвилин і використання прийому фізичної паузи. Оскільки на кожному занятті проводилася робота над розвитком психологічної бази мовлення, вдалося розвинути зорову пам'ять, зорову увагу, а також наочно-образне та словесно-логічне мислення.

Після закінчення роботи з впровадження ЦОР було проведено контрольне обстеження зв'язного монологічного мовлення учнів шкільного віку з ЗНМ III рівня. Обстеження проводилося за методичними рекомендаціями Т. Фотекової. [47]. Результати контрольного обстеження рівня зв'язного монологічного мовлення школярів після навчального експерименту представлені в таблиці 3.1. У додатку В вказані приклади висловлювань учнів під час контрольного обстеження.

Аналізуючи результати контрольного експерименту, можна зробити висновок про те, що 6 учнів покращили свій рівень зв'язного монологічного мовлення, про що свідчать якісні та кількісні результати (рис. 3.1.).

**Результати обстеження зв'язного монологічного мовлення школярів з
ЗНМ III рівня після експерименту**

Критерії Дитина	Складання розповіді за серією сюжетних картинок			Результати за I блоком	Переказ прослуханого тексту			Результати за II блоком	Загальна кількість балів	Рівень
	СЦ	ЛГО	СВ		СЦ	ЛГО	СВ			
Аліна П.	5	2,5	2,5	10	2,5	2,5	2,5	7,5	17,5	С
Влад Т.	2,5	1	2,5	6	2,5	1	2,5	6	12	С
Віка Я.	2,5	2,5	5	10	2,5	2,5	2,5	7,5	15	С
Михайло Т.	5	2,5	5	12,5	5	5	5	15	27,5	В
Настя Х.	5	5	5	15	5	2,5	5	12,5	27,5	В
Сергій З.	2,5	2,5	5	10	2,5	1	2,5	6	13,5	С
Сергій Н.	5	5	2,5	12,5	2,5	2,5	2,5	7,5	15	С
Соня К.	5	5	5	15	5	2,5	5	12,5	25	В
Ярослав В.	2,5	5	2,5	10	2,5	2,5	2,5	7,5	17,5	С
Ярослав К.	5	2,5	5	12,5	5	2,5	5	12,5	25	В

*СЦ-Смислова цілісність

**ЛГО-Лексико-граматичне оформлення

***СВ-Самостійність виконання

Представлені в таблиці 3.1 дані відображають результати обстеження зв'язного монологічного мовлення десяти школярів з ЗНМ III рівня після проведення експерименту. Обстеження проводилось за двома основними блоками: складання розповіді за серією сюжетних картинок та переказ прослуханого тексту. Кожен блок оцінювався за трьома критеріями: смислова цілісність (СЦ), лексико-граматичне оформлення (ЛГО) та самостійність виконання (СВ).

Загальний аналіз результатів показує, що після експерименту чотири учні (40% вибірки) досягли високого рівня розвитку зв'язного монологічного мовлення, тоді як шість учнів (60%) показали середній рівень. Важливо підкреслити, що у жодного з учасників не було виявлено низький рівень розвитку мовленнєвих навичок, що свідчить про позитивний вплив проведеного експерименту на розвиток мовленнєвих навичок усіх учасників.

Порівнюючи результати за двома блоками, можна відзначити, що у більшості випадків (7 з 10 учнів) результати за першим блоком (складання розповіді за серією сюжетних картинок) були вищими або рівними результатам за другим блоком (переказ прослуханого тексту). Це може свідчити про те, що візуальна опора у вигляді сюжетних картинок полегшує процес побудови зв'язного монологічного висловлювання для дітей з ЗНМ III рівня.

Аналіз результатів за окремими критеріями показує, що найвищі бали учні отримали за критерієм «самостійність виконання» (СВ), особливо в першому блоці. Це може вказувати на розвиток здатності дітей самостійно будувати зв'язні висловлювання без додаткової допомоги.

Критерій «сміслова цілісність» (СЦ) також показав досить високі результати в обох блоках, що свідчить про покращення здатності учнів логічно та послідовно викладати думки.

Найнижчі бали спостерігаються за критерієм «лексико-граматичне оформлення» (ЛГО), особливо в другому блоці. Це вказує на те, що граматична сторона мовлення залишається найбільш складною для дітей з ЗНМ III рівня і потребує подальшої корекційної роботи.

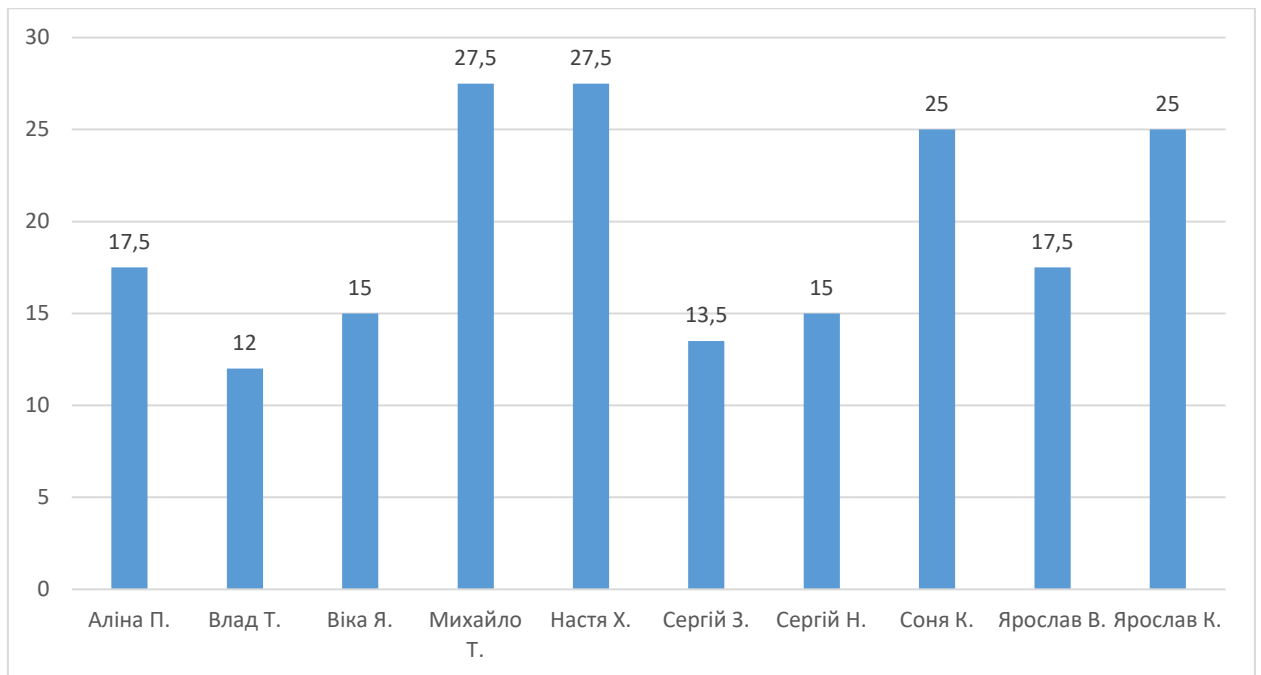

Рис. 3.1. Показники сформованості зв'язного мовлення школярів із ЗНМ після експерименту

Варто відзначити, що троє учнів (Михайло Т., Настя Х. і Соня К.) показали найвищі результати, набравши 27,5, 27,5 і 25 балів відповідно. Ці учні продемонстрували високий рівень за всіма критеріями в обох блоках, що свідчить про значний прогрес у розвитку їхнього зв'язного монологічного мовлення.

Найнижчий результат у вибірці показав Влад Т. (12 балів), проте навіть цей показник відповідає середньому рівню розвитку зв'язного монологічного мовлення. У цього учня спостерігаються найнижчі бали за критерієм ЛГО в обох блоках, що вказує на необхідність додаткової роботи над лексико-граматичним оформленням мовлення.

Загалом, результати обстеження свідчать про позитивну динаміку розвитку зв'язного монологічного мовлення у школярів з ЗНМ III рівня після проведення експерименту. Однак, виявлені відмінності в результатах за різними критеріями та блоками вказують на необхідність диференційованого підходу в подальшій корекційній роботі, з особливим акцентом на вдосконаленні лексико-граматичного оформлення мовлення.

Аналіз результатів порівняльного аналізу рівня зв'язного монологічного мовлення після проведення роботи виявив значні позитивні зміни у всіх учасників дослідження. У всіх десяти дітей спостерігається покращення загальної кількості балів, що свідчить про ефективність застосованої методики. Зростання загальної кількості балів варіюється від 1,5 до 10, з середнім показником 5,05 бала, що становить покращення на 31,6% порівняно з початковими результатами (табл. 3.2.).

Детальний аналіз результатів за окремими блоками демонструє, що всі учасники показали покращення за першим блоком, з мінімальним збільшенням на 1,5 бала і максимальним на 5,5 бала. Середнє зростання за першим блоком склало 3,1 бала. Ці дані вказують на те, що застосована методика була особливо ефективною для розвитку навичок, оцінюваних у першому блоці.

Результати за другим блоком виявилися менш однозначними. П'ятеро дітей показали покращення від 1,5 до 5 балів, троє залишились на тому ж рівні, а у двох спостерігалось незначне зниження результатів на 2,5 бала. Ця різноманітність результатів за другим блоком може свідчити про необхідність додаткової уваги до розвитку відповідних навичок та можливе вдосконалення методики в цьому напрямку.

Індивідуальний аналіз результатів показує, що найбільший прогрес за загальною кількістю балів продемонстрував Ярослав К., чиї показники зросли на 10 балів. Найвищий результат після експерименту показали Михайло Т. та Настя Х., набравши по 27,5 балів. Цікаво відзначити, що деякі діти, наприклад, Настя Х. та Сергій Н., показали значне покращення за першим блоком, але не змінили або навіть незначно погіршили результати за другим блоком. Це спостереження підкреслює важливість індивідуального підходу та можливу необхідність адаптації методики до потреб кожної дитини (рис. 3.2.).

Порівняння результатів обстеження зв'язного монологічного мовлення
школярів з ЗНМ III рівня

Дитина	Результати за I блоком			Результати за II блоком			Загальна кількість балів		
	До експерименту	Після експерименту	Різниця	До експерименту	Після експерименту	Різниця	До експерименту	Після експерименту	Різниця
Аліна П.	7,5	10	↑2,5	5	2,5	↑2,5	15	17,5	↑5
Влад Т.	4,5	6	↑1,5	2,5	1	↑1,5	9	12	↑3
Віка Я.	7,5	10	↑2,5	2,5	2,5	↑1,5	13,5	15	↑4
Михайло Т.	10	12,5	↑2,5	5	5	5	20	27,5	↑7,5
Настя Х.	12,5	15	↑2,5	5	2,5	0	25	27,5	↑2,5
Сергій З.	4,5	10	↑5,5	2,5	1	↑1,5	9	13,5	↑7
Сергій Н.	7,5	12,5	↑5	2,5	2,5	0	15	15	↑5
Соня К.	12,5	15	↑2,5	5	2,5	↑2,5	22,5	25	↑5
Ярослав В.	8,5	10	↑1,5	2,5	2,5	0	16	17,5	↑1,5
Ярослав К.	7,5	12,5	↑5	5	2,5	↑5	15	25	↑10

Статистичний аналіз результатів демонструє, що середній бал учасників зріс з 16 до 21,05, що відображає суттєве покращення загального рівня зв'язного монологічного мовлення. Медіана зростання склала 5 балів, що вказує на стабільність позитивних змін у більшості учасників експерименту.

Порівняння результатів за двома блоками свідчить про те, що перший блок показав більш стабільне і значне покращення порівняно з другим. Це може вказувати на те, що методика експерименту була більш ефективною

для розвитку навичок, оцінюваних у першому блоці, і, можливо, потребує деякого коригування для більш рівномірного розвитку всіх аспектів зв'язного монологічного мовлення.

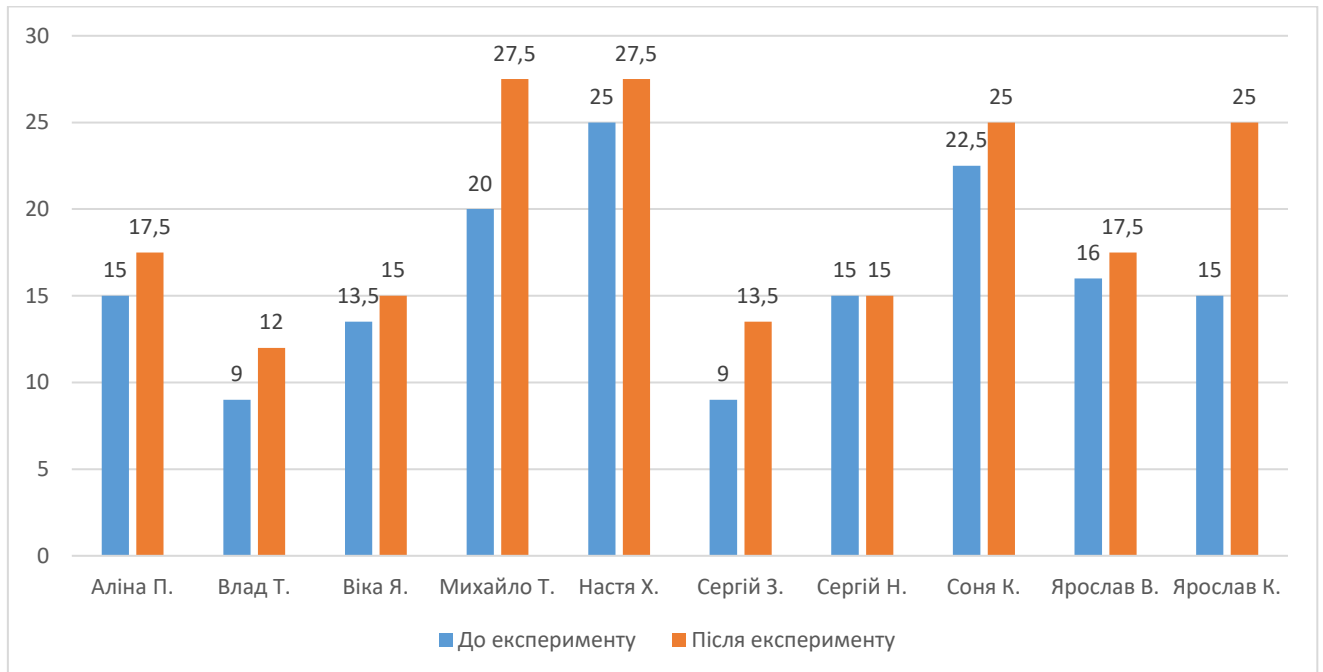

Рис. 3.2. Порівняльні дані двох обстежень рівня сформованості зв'язного монологічного мовлення у школярів з ЗНМ III рівня.

Проводячи якісний аналіз слід відмітити, перш за все, значне покращення структурної організації розповідей за сюжетними картинками. Учні почали більш логічно та послідовно викладати свої думки, дотримуючись хронології подій на картинках. Вони навчилися виділяти головних героїв, описувати місце дії та основні події. Розповіді стали більш цілісними та зв'язними, з чітким початком, основною частиною та завершенням.

Підвищення уваги до змісту тексту для переказу стало ще одним важливим досягненням. Діти почали уважніше слухати та запам'ятовувати деталі прочитаних їм текстів. Це проявилось у більш точних та повних відповідях на запитання за змістом, а також у здатності самостійно ставити уточнюючі запитання щодо прослуханого матеріалу. Такі зміни свідчать про

покращення не лише мовленнєвих навичок, але й когнітивних процесів, зокрема уваги та пам'яті.

Зменшення повторюваності лексичних засобів та синтаксичних конструкцій стало помітним кроком у розвитку мовлення учнів. Вони почали використовувати більш різноманітні слова та граматичні структури у своїх висловлюваннях. Це зробило їхнє мовлення багатшим та виразнішим. Діти почали застосовувати синоніми, антоніми та різні частини мови для опису ситуацій, що свідчить про розширення їхнього активного словникового запасу.

Суттєво зменшилась кількість пауз у мовленні учнів, а точність вживання слів помітно покращилась. Діти стали більш впевнено висловлювати свої думки, менше зупинятися для пошуку потрібного слова. Це вказує на те, що вони почали краще розуміти значення слів та їх контекстуальне використання. Покращення точності вживання слів також свідчить про розвиток їхнього словника та здатності добирати найбільш відповідні слова для вираження своїх думок.

Особливо важливим результатом стало зростання інтересу дітей до переказу текстів та створення власних історій. Учні почали проявляти ініціативу у розповіданні, часто доповнюючи історії власними деталями та продовженням. Це свідчить про розвиток їхньої уяви та креативності, а також про зростання впевненості у власних мовленнєвих здібностях.

Помітним стало подолання сором'язливості при виступах перед аудиторією. Діти, які раніше соромились говорити перед класом, почали більш впевнено виступати, демонструючи свої розповіді та перекази. Це важливе досягнення не лише для розвитку мовлення, але й для загального соціально-емоційного розвитку учнів, оскільки воно сприяє формуванню впевненості в собі та комунікативних навичок.

Нарешті, значно покращився самоконтроль учнів під час викладу матеріалу. Вони навчилися краще контролювати свої висловлювання, дотримуючись теми розповіді та не відволікаючись на сторонні деталі. Це

свідчить про розвиток метакогнітивних навичок, тобто здатності учнів усвідомлювати та контролювати власні когнітивні процеси, що є важливим аспектом не лише для розвитку мовлення, але й для загального навчального процесу.

У складених розповідях спостерігається значна варіативність у рівні деталізації. Деякі діти обмежувалися короткими, простими описами, тоді як інші намагалися створювати більш розгорнуті розповіді з додатковими деталями. Характерним для більшості дітей було використання простих, часто неповних речень. Це може свідчити про певні труднощі у формулюванні складних думок та їх вербалізації.

Помітною особливістю у мовленні деяких дітей було часте вживання слів-паразитів, таких як «ну», «и». Це може вказувати на труднощі у підборі слів та формулюванні думок. Цікаво, що деякі діти додавали до своїх розповідей елементи власного досвіду, наприклад: «У мене також є кораблик». Це свідчить про прагнення дітей пов'язати побачене з власним життєвим досвідом, що є позитивним аспектом розвитку мовлення.

Однак, не всі діти змогли чітко дотримуватися часової та логічної послідовності подій на картинках, що вказує на певні труднощі з структуруванням розповіді та розумінням причинно-наслідкових зв'язків.

Щодо переказу тексту, тут також спостерігалися різні рівні повноти викладу. Деякі діти обмежувалися передачею лише основної ідеї тексту, тоді як інші намагалися включити більше деталей. Загальною тенденцією було спрощення оригінального сюжету, часто з пропуском певних деталей. Це може бути пов'язано з обмеженим об'ємом короткочасної пам'яті або труднощами у розумінні та відтворенні всіх елементів тексту.

Характерною рисою дитячих переказів була заміна оригінальних слів на більш звичні для них синоніми. Це може свідчити про обмежений словниковий запас або про намагання дітей адаптувати текст до свого рівня мовлення. Також спостерігалися труднощі з передачею причинно-

наслідкових зв'язків, що вказує на потребу розвитку логічного мислення та вміння структурувати інформацію.

Важливо відзначити, що після проведення логопедичної роботи у деяких дітей спостерігалось помітне покращення навичок зв'язного мовлення. У другій таблиці видно, що відповіді стали більш повними та структурованими, що свідчить про ефективність проведеної корекційної роботи.

Загалом, аналіз відповідей показує, що рівень розвитку зв'язного монологічного мовлення варіюється серед дітей, але більшість демонструє певні труднощі з побудовою повних, логічно зв'язаних розповідей та переказів. Це вказує на необхідність подальшої роботи над розвитком мовленнєвих навичок, збагаченням словникового запасу, формуванням умінь логічно структурувати думки та виражати їх у зв'язному мовленні. Позитивні зміни, помічені після логопедичної роботи, підкреслюють важливість та ефективність спеціалізованої допомоги у розвитку мовленнєвих навичок дітей.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що експериментальна методика показала високу ефективність для розвитку зв'язного монологічного мовлення у дітей, що підтверджується загальним покращенням результатів усіх учасників. Водночас, результати вказують на необхідність подальшого вдосконалення методики, особливо в аспектах, пов'язаних з другим блоком оцінювання. Індивідуальні результати демонструють потенціал для адаптації методики до потреб кожної дитини з метою досягнення оптимальних результатів. Ці висновки підкреслюють ефективність проведеного експерименту та окреслюють перспективні напрямки для подальших досліджень і вдосконалення методики розвитку зв'язного монологічного мовлення у дітей.

Отже, усі визначені зміни демонструють ефективність використання ЦОР у розвитку зв'язного монологічного мовлення молодших школярів з ЗНМ III рівня. Цифрові освітні ресурси допомогли створити сприятливе

середовище для розвитку мовленнєвих навичок, стимулюючи інтерес дітей до навчання та підвищуючи їхню мотивацію до спілкування. Результати експерименту підкреслюють важливість використання сучасних технологій у корекційній педагогіці та відкривають нові перспективи для подальших досліджень у цій галузі.

Висновок до розділу 3

Експериментальне дослідження ефективності використання цифрових освітніх ресурсів у розвитку зв'язного монологічного мовлення школярів із загальним недорозвиненням мовлення III рівня показало позитивні результати. Формувальний експеримент складався з двох етапів: підбір та застосування цифрових ресурсів для розвитку мовленнєвих навичок, а також розробка і впровадження інтерактивних завдань.

Логопедична робота проводилась за кількома напрямками, включаючи розширення словникового запасу, формування навичок побудови речень, розвиток умінь складання розповідей та переказів. Для реалізації цих завдань було розроблено календарно-тематичне планування з використанням різноманітних ЦОР.

Контрольне обстеження виявило позитивні зміни у всіх учасників дослідження. Середній бал учасників зріс з 16 до 21,05, що відображає суттєве покращення загального рівня зв'язного монологічного мовлення. Відзначимо, що 40% учнів опанували монологічне мовлення на високому рівні, а 60% показали середній рівень.

Якісний аналіз результатів продемонстрував покращення структурної організації розповідей, підвищення уваги до змісту текстів, зменшення повторюваності лексичних засобів, покращення точності вживання слів, зростання інтересу до створення власних історій та подолання сором'язливості при виступах. Також спостерігалось покращення самоконтролю учнів під час викладу матеріалу.

Однак, дослідження виявило і певні аспекти, які потребують подальшої роботи. Зокрема, результати за другим блоком (переказ прослуханого тексту) були менш однозначними, що вказує на необхідність додаткової уваги до розвитку відповідних навичок.

Загалом, експеримент підтвердив ефективність використання ЦОР у розвитку зв'язного монологічного мовлення молодших школярів з ЗНМ III рівня. Цифрові ресурси допомогли створити сприятливе середовище для розвитку мовленнєвих навичок, стимулюючи інтерес дітей до навчання та підвищуючи їхню мотивацію до спілкування.

Результати дослідження підкреслюють важливість використання сучасних технологій у корекційній педагогіці та відкривають нові перспективи для подальших досліджень у цій галузі. Вони також вказують на необхідність індивідуального підходу та можливої адаптації методики до потреб кожної дитини для досягнення оптимальних результатів у розвитку зв'язного монологічного мовлення.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження щодо використання цифрових освітніх ресурсів у розвитку зв'язного мовлення у школярів з ЗНМ 3 рівня дозволило зробити ряд важливих висновків, що мають теоретичне та практичне значення для корекційної педагогіки.

Теоретичний аналіз проблеми показав, що загальний недорозвиток мовлення III рівня у молодших школярів є комплексним порушенням, яке впливає на різні аспекти розвитку дитини. Це проявляється не лише у мовленнєвій сфері, але й у фізичному розвитку, неврологічному статусі та психічних процесах. Особливості зв'язного мовлення дітей з ЗНМ III рівня характеризуються обмеженим словниковим запасом, труднощами у побудові складних синтаксичних конструкцій, фонетичними недоліками та загальною бідністю і стереотипністю висловлювань. Діти стикаються з проблемами у складанні розгорнутих розповідей, часто втрачають логічну послідовність та пропускають важливі деталі. Ці труднощі пов'язані з недостатньою сформованістю основних компонентів мовної системи та вторинними відхиленнями у розвитку психічних процесів.

Діагностичне обстеження, проведене на початку дослідження, виявило значну диференціацію мовленнєвих навичок серед учасників. З 10 обстежених дітей 30% продемонстрували високий рівень, 50% - середній, і 20% - низький рівень розвитку зв'язного мовлення. Характерними особливостями для більшості обстежуваних були: повторюваність лексичних засобів і синтаксичних конструкцій, наявність граматичних помилок, труднощі у структурній організації розповіді, тенденція відволікатися на сторонні теми, пошук слів або їх неточне вживання, а також наявність тривалих пауз. Ці результати підкреслили необхідність комплексного підходу до корекційної роботи, з урахуванням індивідуальних особливостей кожної дитини.

Для подолання виявлених проблем була розроблена та апробована система логопедичної роботи з використанням цифрових освітніх ресурсів (ЦОР). Робота проводилась за кількома напрямками, включаючи розширення словникового запасу, формування навичок побудови речень, розвиток умінь складання розповідей та переказів. Для реалізації цих завдань було розроблено календарно-тематичне планування з використанням різноманітних ЦОР, які дозволили створити інтерактивне та мотивуюче середовище для навчання.

Експериментальне дослідження ефективності використання ЦОР у розвитку зв'язного монологічного мовлення школярів із ЗНМ III рівня показало позитивні результати. Контрольне обстеження після експерименту виявило значні позитивні зміни у всіх учасників дослідження. Середній бал учасників зріс з 16 до 21,05, що відображає суттєве покращення загального рівня зв'язного монологічного мовлення. 40% учнів досягли високого рівня розвитку зв'язного монологічного мовлення, а 60% показали середній рівень. Це свідчить про ефективність застосованої методики та доцільність використання ЦОР у корекційній роботі з дітьми з ЗНМ.

Якісний аналіз результатів продемонстрував покращення структурної організації розповідей, підвищення уваги до змісту текстів, зменшення повторюваності лексичних засобів, покращення точності вживання слів, зростання інтересу до створення власних історій та подолання сором'язливості при виступах. Також спостерігалось покращення самоконтролю учнів під час викладу матеріалу. Ці зміни свідчать про комплексний вплив застосованої методики на різні аспекти мовленнєвого розвитку дітей.

Використання ЦОР у корекційній роботі дозволило створити сприятливе середовище для розвитку мовленнєвих навичок, стимулюючи інтерес дітей до навчання та підвищуючи їхню мотивацію до спілкування. Цифрові ресурси надали можливість індивідуалізувати процес навчання,

адаптуючи завдання до потреб кожної дитини, що є особливо важливим при роботі з дітьми з особливими освітніми потребами.

Однак, дослідження виявило і певні аспекти, які потребують подальшої роботи. Зокрема, результати за другим блоком (переказ прослуханого тексту) були менш однозначними, що вказує на необхідність додаткової уваги до розвитку відповідних навичок. Це свідчить про те, що використання ЦОР має бути збалансованим і поєднуватися з традиційними методами навчання для досягнення найкращих результатів.

Таким чином, проведене дослідження підтвердило ефективність використання цифрових освітніх ресурсів у розвитку зв'язного мовлення школярів з ЗНМ III рівня. Результати роботи можуть бути використані вчителями-логопедами та вчителями інклюзивних класів для оптимізації корекційно-розвивальної роботи з дітьми з мовленнєвими порушеннями в умовах сучасної дистанційної та очної освіти.

Загалом, результати дослідження підкреслюють важливість використання сучасних технологій у корекційній педагогіці та відкривають нові можливості для підвищення ефективності логопедичної роботи. Вони також вказують на необхідність постійного оновлення та вдосконалення методів роботи з дітьми з особливими освітніми потребами, зокрема з ЗНМ, відповідно до викликів та можливостей сучасного цифрового світу.

У підсумку можна стверджувати, що використання цифрових освітніх ресурсів є ефективним засобом розвитку зв'язного мовлення у школярів з ЗНМ III рівня, який дозволяє значно покращити результати корекційної роботи та створити сприятливі умови для всебічного розвитку дітей з мовленнєвими порушеннями.